

ГАЈРЕТ

ЛИСТ ГАЈРЕТА ДРУШТВА ЗА КУЛТУРНО И ЕКОНОМСКО ПОДИЗАЊЕ МУСЛИМАНА

Излази 1. и 16. у мјесецу.
Година IX. Број 6.

Сарајево, 16. марта 1925.

Цијена год. 80 д. Поједињи број 4 д.
Баши добивају лист у пола цијене
код Главног Одбора или код Управе
— Гајретових конвиката.

САДРЖАЈ:

- Осман Нури Хаџић: **Мухамед и Куран.**
Мирза Сифијет: **Хафиз** (живот и дјела — наставак).
Хамдица Мулић: **Исламска вјерска настава.**
Ахмед Рефат: **Соколовић** (Преводи Мехмед Ремзи
Дејин).
Халид-Едриб ханум: **Огњена кошљуља** (наставак).
Ага Нерхес: **Златан дивит** (Рамазанска хітбаја).
Радија Ханићић: **Пастирска фрула.**

НАРОДНЕ УМОТВОРINE:

- Ропство Лалић Јусуфбега (наставак).

ФЕЛЬТОН:

- Хусеји Ђого: **Мусимани наше крви у Јуж. Србији.**

ГАЈРЕТОВ ГЛАСНИК:

- Нова управа Гајретова конвикта у Тузли.
Концерат Гајретових питомаца-ица у Београду.
Гајретова забава у Рогатици.
Гајретова забава у Бихаћу.
Нови пододбор Гајрета у Коњицу.
Прилози у Гацку.
Гајретова забава у Јајцу.
Нови посјереник Гајрета у Травнику.
Вјерени.

BANKA GAJRET D. d.

u Sarajevu — Filijala: Višegrad

Telefon broj 649 i 689

Akcijiski kapital Din 10,000.000 - Rezervni fond Din 1,400.000

Banka se bavi svima bankovnim poslovima, te je ovlaštena za trgovanje valutama i devizama. Zavod je pupilarno siguran, a angažovan je kod industrije drveta „Varda“ d. d. Višegrad i kod trgovačkog d. d. „Merkantilia“ u Sarajevu. Od čiste dobiti ustupa 10% društvu „Gajret“.

Muslimanska Zanatlijska Štedionica

□ u Sarajevu □

-- (Zadruga sa ograničenim jamstvom) --

Kočićeva ulica broj 41.

Telefon: 817.

Telefon: 817.

— Račun kod Poštanske Štedionice broj 1276. —

Bavi se svim bankovnim poslovima. Uloške na štednju sa otkazom i bez otkaza ukamčuje najpovoljnije.

J. & J. Neuer

Sarajevo

Kralja Petra ulica

Poduzeće za elektrotehničke
= potrebštine =

GAJRET

ЛИСТ ГАЈРЕТА ДРУШТВА ЗА КУЛТУРНО И ЕКОНОМСКО ПОДИЗАЊЕ МУСЛИМАНА

Излази 1. и 16. у мјесецу.

Година IX.

Број 6.

Сарајево, 16. марта 1925.

Цијена год. 80 д. Поједињни број 4 д.
Баши добијају лист у популарном
код Гланот Одбора или код Управе
Гајретових конвиката.

Osman Nuri Hadžić:

MUHAMED I KUR-AN*

(Odlomak iz IX. poglavlja rasprave »Kulturna istorija Islama«).

Muhamed je istorijsko лице, који је svoјом појавом izazvao sudbenosan preokret na tri kontinentа: u Aziji, Africi i Evropi. Pod znamenjem njegova маћа из темеља su se rođiliale i snišile dvije моћне imperije: Bizant i Persija. On je u najzapoštenijem i našokvarenijem kraju poganskog svijeta, među najmračnijim idopokloničima obnovio vjeru načistilić monoteizma: vjeru u jednog jedinstvenog Boga. Muhamed je postavio temelje jednoj novoj kulturi i civilizaciji, koja je rasvjetila mrak srednjega vijeka i otkrivila zanirzle žile začinjalog čovječanstva i probudila ga na nov život.

Kur-an je vjerski i moralni škodeks stotine miliona ljudi raznih jezika i vremena, koji se prema njemu trinaest vekova upravljava.

Pa ipak malo je lica i stvari u istoriji svijeta o kojima se tako i tako kontradiktorno i nepravedno misalo kao što su Muhamed i Kur-an. »Nema viere na svijetu« — veli H. Relandi — »koja bi bila fako zlo tunjena od njezinih neprijatelja i koja bi bila izvršena tokom boravljana i mirnijih kao što je Islami.«

Čini je Muhamedovo ime prešlo granice arapske puštinje i nauk se Kur-ana počeo širiti i u kraljevinama Vizantijskog carstva, odmah su počeli i napadaji na Islam na »zabljaničkog lažnog proroka i njegov Alter-ian«. Ovi su napadači desigli svoj vrhunac za vrijeme krstaških ratova, kada se je cijeli hrišćanski svijet knjigom i oružjem gledao na Islam. »Tada je — veli Voltaire — bilo više vizantijskih kaludera, koji su pisali protiv Islama, nego Štamnica u turskoj vojsci.«

Dok su Krstaši u nobrojenim četama hrdili prama »Hristovu grobu«, ostavljajući iza sebe posvuda kuda su

*) Literatura: Op. cit.; Ebūl Fida: »Muhammed Resulullah«; H. Relandi: »De religione Mahomediana«; Dr. G. Weil: »Muhammed der Prophet«; F. Carlyle: »Gli Eroi«; M. Reinhard: »Notizie zur Mahomet«; H. de Castries: »L'Islam«; Kur-an (tekst); Fahrudin Rāzī: »Tefsīr Kebīr«; G. B. Saint-Hilaire: »Mahomet et le Coran«; M. Savary: »Le Koran«; Th. Nöldeke: »Geschichte des Quorans«; G. de Fronville: »Mahomet et le Quoran«; G. de Tassy: »Chapitre unconnu du Coran.«

prolazili tragove najokrutnijeg varvarstva, trole su trouvere-i i kaluderi svojim epopejama fanatizovali hrišćanske mase i podjarivali ih protiv Islama, prikazujući ga u najernijim bojamima. Islam se u pjesmama i kronikama iz toga vremena prikazuje kao vjera »neznačajka, vjera krvi i mržnje«, a mjeđu pristase neznačajnosti, pokloniti idola Mahoma, po kojem se cijela sekta prozvala mohamedancima — adoratores Mahometi.

U prvoj pjesmi iz toga dela »Le chevalier au Cygne« spominje se kako mati jerusalenskog emira Rita i idola Mahoma, koji joj proriče dolazak Krstaša, koji će po vodstvu Godfray de Bouillonu zauzeti Jerusalim:

»La mère Corbarant revint de pas malson

Par matin se leva moult reclame Mahome

U drugoj pjesmi kod krstaša de Bouillon predbačuje jerusalenskom emiru Korummaronu, da su muslimani bezvjeri, koji ne vjeruju u Boga, da su kao raščad, rabe žive kao životinje i da je njihov bog idol Mahomet, koji ih je zabiludio:

»Car vous n'êtes que chien en nosre loi non-més
Vous n'avez point de Dieu, come biestes vivez
Ordenanche ne foi en rien ne maintenez
Fors que de Mahomet qui vous a asotés.«

Za vrijeme osvajanja Jerusalima de Bouillon pregrube četu arapskili konflikta, da ne znateći jesu li hrišćani ili muslimani, rata ih, da li vjeruju u Boga velikoga ili u idola Mahoma, Arollina i Fervaganta:

Va? Quels gens estes vos? Créez en Dieu le
grand,

Ou créez Apollin, Mahom et Fervagant?

A kad emir muslimana padne ramen od krstaša, pridiže se na kolena i molji idola Mahoma da mu pomognе:

»Quand le roi Sucamans voit s'oreille perdue,
A haute voi s'escie: Mahom, sire, a tue!«

Jedan njemački pisac iz XIV. vijeka, Ludphie Sudheim u svojem izvještaju »De itinere Terrae sancte« u poglavljiju »De Saracenis« piše o postanku Islama: »Godine 620. vrag (satana) je među Saracene posijao herezu mohamedanstva i za to se potomci Ismaila ne zovu više Saraceni, nego obožavaoci Mahomet-a-adoratores Mahometi, po nekom proroku Mahometu, koji ih je zaveo.« A da je »Mahomet« mogao zavesti na krivi put Saracene kriv je neki pop benediktinskog reda Sergijus. »Ovaj pop — tako nam priča Sudheim — da se osveti rimskome papi, našao je nekakva arabiljskog neznačilou Magometa i magovorio ga da se izdaje za proroka. Sergijus je prije toga naučio Magometa neke stvari iz starog i novog Zavjeta. Da lukovjenna svjetina lasko povjeruje novome proroku Sergius je gladu izvježbao jednoga goluba, koji bi svaki dan, kad se svjetlina iskupi oko Magometa, doletio na njegovo desno rame i u ulju kljunom tražio zrnu žita, koja je prije toga Magomet sebi u desno ulo metnuo. Tačka bi počeo pop Sergius da priča svjetlim, kako je Magomet božiji prorok, kojemu Bog šalje andela u obliku goluba da mu saopštji njegove želje i zapovjedi. Ova lukava spletka pronijela je glas o Magometu po cijelom svijetu. I ljudi su hrili sa svih strana da ga viđe i da mu se poklonje. Međutim je Sergius prevario neku bogatu udovicu Kandugadu i vjenčao je za Magometu i onda su oni nasiljem i lukavstvom zavladali svijetom.« Zatim Sudheim piše o postanju knjige Alterian, koju mohomedovci smatraju za svoje sveto pismo: »tu bezbožni knjigu Alterian smislio je i diktirao pop Sergius, a Magomet je napisao, koji je nače bio veliki meznalica i nije ništa razumio.« Magomet

je vladao u Arabiji sedam godina, ali «pošto je bio epileptičar, otrovala ga je njegova žena. Otrov je dejstvovanje upravo onda, kad je Magomet po običaju otišao u pustinju: tu su ga vukovi i druge divlje životinje požderale da mu se ne zna ni za trug.« Toliko i tako Sudheim.

Jedan drugi bogobojažni posjetilac Hristova groba piše, da su Saraceni poslije nesretne smrti Magometove, počeli graditi njegove kipove od zemlje, drveta, srebra i zlata i postavljati ih po mošejevima, gdje im se praznovjerna svjetina klanja. Kad su krstaši osvojili Jerusallem — izvještava nas taj »istinoljubivi kroničar« prvi je posjetio Fankred Sicilijanski u glavni hram mohamedanaca i tamio sav zaprepašten našao na uzvišenom mjestu kip idola Mahoma. Ne da se opisati — veli krontičar — taj užas i položaj grijev Fankreda Sicilijanskog kad je u uzvišenom tronu mjesto Hrista opazio idola Mahoma.«

Ove i ovom slične izmišljotine i pogrde na Muhameda i Kur-an važile su dugo u zapadnoj literaturi, gojivo kao istorijske istine, te su, uz male izmijene, prenesene čak i u školske knjige, koje su se do nedavno upotrebljavale i u našim školama. Imaju zapadu mnogo knjiga i specijalnih studija, u kojima se dokazuje, da je Muhammed bio obični varalač, epileptičar, koji je u bunu goverio, a Kur'an da nije drugo neko loša komplacija Svetoga pisma i zbirku istočnih baški. Da sve ove izmišljotine o Muhamedu i Kur-anu ne mogu izdržati ni manje naučnu kritiku, vidićemo na ovome mjestu.

Istom u drugoj polovici prošloga vijeka našlo se nekoliko objektivnih orijentalista, koji su energično i svom svojom naučnom spremom ustali u obrani Islama.

(Nastavite se).

Mirza Safvet:

HAFIZ

— Njegov život i djela. —

(Nastavak).

I ja sam negdje podavno na
Hafizovu Divanu napisao slijedeće stihove:

Hoćeš li, što još nigdje do sada mislio n'jes,
Širasan ružicu nježnu i južni omamni cvijet?
Hoćeš li, gdje se krše ljudska dobra i griesi
Hoćeš li - kratko rečeno - vidjeti nebo i svijet?
Hoćeš li pitati udes o tajnoj kobi i sreći,
Hafiza čitaj i pitaj — on će ti sve to reći!

I Zmaj Jova ovako Hafizu na grobu pjeva:

Nakuc'o se čaša, napev'o pesama
Napio se raja sa mednih usana,
Gdje je našo slasti, tu joj nije prašto
Sad gori-l mu duša - barem znade zašto.

Da se vidi, kako Hafiz pjeva, pokušaću ovdje dobiti, makar i u mršavom prevodu, nekoliko pjesama onako s reda.

Za svoje se brini jade,
A za tuđe nema fajde.

Svako mjesto ljubavi je stan,
Bilo havra il tekija ili samostan.

O Hafize! ne srdi se na vremena crna,
Pravo reci: imade li ružica bez trna?

*
Okretan je pogledaj ga, kako god ti draga,
Kao mušlis, koji traži Karunovo blago.

Skupljaj biser pravog znanja,
Sto ti niko uzel ne će.
Drugia dobra i imanja:
Zlato, srebro i dragulji
Od ruke se ruci kreće.

*
Ah, i tajno svako djelo
Mora doći na vidjelo!

*
Nikad neće dobro biti,
Ko despotske težnje štiti.

Cinit možeš sve, što ti je draga,
Sam' ne budi na štetu drugome:
Osim toga grijeha drugoga
Ne imade u zakonu moine.

O sabahski miris vjetre,
Što mi vazda dušu blaži !
Ako vidiš moju dragu,
Od mene joj „selam“ kaži

Reci : Hafiz u veselju
Od radosti suze lije,
I u tvoje miris — zdravlje
Redom pune čaše pije.

*
Gle softje kako molbe
Raja radi Bogu sprema,
Jer za njega uživanja
Na ovome svjetu nemja.

A da mu je Bog užitak
Na ovome svjetu daš,
Ne bi onaj svijet nikad
Farizeju na um pao.

*.
Dražesnu curu, dobra pjevača
I frulu, što no ugodno svira,
Burence vina, samolno mjesto,
Gdje god u krilu šumskoga mira.

Kada mi vino žile prostruji —
I novi život s čela zasjaji,
Ne trebam više ni zrna ječma
Džaba vam ljudi Hatemi Taji !*)

*.
Nemoj nikad skidat usne
S ruba čaše, — pune vina
Na rubu je čaše izvor:
Zemnih slasti i gorčina.

U svjetskoj čaši gorko
Sa slatkim se vazda spaja ;
Gorko srči s ruba čaše,
Slatko s usne tvoga raja!

*.
Sjedi na obalu rijeke,
Pa gledaj kako teče ;
Ona će istinu gorku
O svjetu da ti reče.

SINU NA GROBU.

Proljeće je; ruža i sumbul i lala
Već iz zemlje niče, šta ti u njoj radiš ?
Ko proljetni oblak proljevaču suze
Po zemlji, dok ti se iz nje ne pomladiš.

*.
Sedamdeset i dvjema sektama
Uzrok svade i povod je rata :
Što istinu ne mogu da vide
Već pričama kucaju na vrata.

*.
Krčmarice, daj mi vina iz viečnog pehara,
Što duh diže na visoko, a srce otvara.

*) Hatemi-Taji je glasoviti arapski pjesnik, koji je unišao u poslovicu, kao izvanredno darežljiv čovjek.

Daj mi vina, što pijanstvom život poljepšava
I od grijeha našljednije ljudstvo riješava.

Daj mi vina, što u srcu milo čuvstvo budi,
Da drugome ne škodimo, da budemo ljudi.

Da pijanica ne može grijeha
Zatajiti kao pijanost svoju,
Svaki čovjek na ovome svjetu
Bacio bi svoju pravu boju.

*.
Zlo ti bilo, bilo dobro,
Ti uvijek pitaj sebe;
Zašto drugi savjetnici
Da ti budu od potrebe ?

Ko na Boga oslanja se,
Bog se vazda za njeg brine;
Okle nikad ne nada se,
Od onud mu dobra čine.

*.
Dok još traju mlađi dani
Ništ' od vina bolje nema,
Pijanstvo svakom nesretniku
Čudnovatu radost sprema.

Pust je ovaj cito svijet
S desna s lijeva — sa svih strana:
U pustinji najbolje je
Pusto žice, duša pjana.

*.
I svjetske ljepotice na zlato se danas love;
U čarima suhog zlata i ljepote čari plove.
Gledaj samo na suncokret, kome glavu kruna kiti,
Kako se je sjetno pogo, pa o zlatu sniva snove.

*.
Kad zapoje bulbul i kumrija,
Ako, draga nećeš piti vina,
Ja ne znadem drugoga lijeka,
„Dagma ti je zadnja medicina“ !¹⁾

Kad ružica svoj veo raskrili,
A bulbuli zapoje u gaju,
Bilur — čašu ne puštaj iz ruke,
Jer tu nije mjesto uzdisaju.

Pošto ti je vrelo vječnog žiča
U blizini, nemoj žedna mrjeti!
Neumrllost tebi je suđena,
A svakome voda život sveti.

Na trpezi nek ti meze bude:
Amber miris i šareno cvjeće
Što ostaje veličajnim tragom,
Kuda Behmen²⁾ sa Dejom se šeće.

Samrthniku vrijeme ne daje
Ništa, što mu opet ne uzima;
Od prezrena ne traži veledušja. —
Sve je ništa, što u njega ima!

(Nastaviće se.)

¹⁾ Arapska poslovica: „Zadnji lijek svake rane je isprživanje“, ako se na drugi način bolest ne može izvidati: Dagnom u nas u Hercegovini zovu ono oruge, s kojim se ispržuje.

²⁾ Behmen znači proljetno božanstvo, koje stiti cvijeće, stabla Dej je božanstvo jeseni, koje ništi vegetabilija.

Hamidija Mušić:

ISLAMSKA VJERSKA NASTAVA

Budući je naš »Gajret« stavio sebi u dužnost, da nešava mnoga kulturna i današ aktuelna pitanja u doba evolucije i progresa, kada moramo u svemu da idemo naprijed, a ne natrag, — to sam ja odlučio, da i o našoj vjerskoj nastavi ovđje progovorim, stavljajući i to pitanje u krug kulturnih pitanja uopće.

Nastava uopće veliki je i jaki faktor u razvoju kulture jednog naroda, a kao njen jedan dio i odgojna vjerska nastava je važan faktor, koji mora da utiče na mlađe i na vjernike uopće samo u člunu prave kulture i uporedo s njome, da vaspitava ljudsku dušu. Opcia nastava, zahvaljujući mnogim pedagozima i filozofima, ide rađdno naprijed, razvijajući u sebi sve grane nauke, pa ni vjerska nauka, kao njen dio, ne smije ostati zastarjela i nepomična već zbog svog glavnog predmeta vjere i njena uticaja na moralno i opće kulturno vaspitanje čovjeka. Na unapređenju vjerske nastave u Evropi odavno se radi i to punom parom još otprilje 100 godina, pa i u naših sugrađana hrvatskih Srba i Hrvata, prilično je tomi zadatku posvećena pažnja. I mi, muslimani Bosne i Hercegovine, počeli smo to pitanje da tretiramo i progovorilo se i pisalo o tome i megli nama koji put. O unapređenju naše vjerske nastave pisali su imernum Muhamed ef. Serdarević i pisac ovih redaka (»Mualim«, »Mishali« i »Biser«).

Krajem god. 1910. i početkom god. 1911. održale su se u Sarajevu dvije naše vjersko-prosvjetne ankete u tu svrhu, da se naši vjerski zavodi (mektebi, medrese) uredi i da se naša vjerska, naročito početna nastava svede kakogod u sistem, kako bi se ta nauka djece i očakšala uz opštu osnovnu naobrazbu. I o unapređenju same nastave uopšte pretresalo se na tim anketama, ali o samom načinu nastavnog rada, o metodici, o moderniziranju nastave kao predmeta, nije bilo govorca. I tada je bilo razumijevanja, kad intelektualni ljudi, ali važda »nije bilo izgodno da se ide tako čak daleko«... A sve da nije tih razloga, nije imao ko da u stvari tu reformu provede u djelu, kad su sami muallimi (učitelji vjere) istomi polagano, sporo, pogreni temi putem. Dakle, te su ankete govorile više o tipovima vjerskih nastavnih zaveda i o njihovom reformisanju, samo s formalne strane.

Istom god. 1913. Ulema-medžlis sa Vakuf.-saborškim odborom dogje na srećnu misao, da se prvo unaprijeđi nastavna osnova na fadajnjem Dar-ul-muallimini, koji nam odgajaše muallime. Jer, zatoči je govoriti o reformi osnovne vjerske nastave, o ujerenom unapređenju, ako nema sposobnih nastavnika, koji će taj posao razumjeti i valjano obavljati.

Tom prilikom pozvan je i pisac ovih redaka na taj reformisani zavod, kao nastavnik za pedagošku nauku. Mene je tu čekala teška zadaća. Odmah u prvim godinama svoga rada u tom zavodu, uvidio sam potrebu da, kad svaka nauka u kojoj se želi postići uspjeh, treba da se osniva na pedagoškim principima — onda to treba i naša vjerska nastava, kao nauka sama za se. Zato sam se godinama trudio, da i našoj vjerskoj nastavi dаденju predagošku podlogu u teoriji i praktici. Sam sam izradio metodske jedžnice (lekcije) iz osnovne vjerske nastave, pa ili pred gjacima Dar-ul-muallimina u mektebu sa malom djecom obragivao, da tako svojim učenicima, budućim vjerskim nastavnicima, da-

dem konkretnje primjere kako se vjerska nauka obrađuje po modernim pedagoškim principima. Usput ugodnosti mi je ovđje spomenuti i to, da je više puta u radu i hospitovanju mojih giaka u mektebu, prisutan bio i naš Reis-ul-ulema, koji nam je šta više otvorio vrata svih sarajevoških mekteba, da se taj naš skromni ali napredni rad što više rasiri i da stupi smjelo u što jaču akcije. Gosp. Reis-ul-ulema pričaše meni tada, da su i Turci također daleko etišli u unapređenju nastave i da se na njihovoj omiljenoj dosta jasno vidi islamsko kulturno vaspitanje. Kod naših pak starih hodža ne bježe nam ih prijem načinjali. Dotadašnje pristaše starih tipova mekteba i stare metode, kad se čulo u nastavi više turskih riječi nego naših, kad se učilo sve napamet, a nije se razumijevalo, kad je »nastava« tekla bez čuvstva i pojma i kad se u dječjim glavama vrtjela vjerska nauka kao kakva strašna sablast — što 'no rekao njemački pedagog Herbart —; prijezin su okom gledali na naš »šapski« rad. Ali tijepan faktom, mirnim i naprednim radom, osvajali smo mi pomalo teren i naš se broj naprednjih muslimana polagano i povećavao. I mora se povećati, jer Islam kao vjera razuma i opće kulture nije ni najmanje zaslužio, da se predstavlja ikome u nerazumljivoj nastavi, pa odatle, da potječu mnogi krivi pojmovi o Islamu, za koju pogrešku snose krivici u prvom redu učitelji, te nauke (hodže). Tim više to naglašujem, kad danas u jeku napretka drugih svjetovnih znanosti, Islam ne smije da bude nerazumljiv i nepoznat, jer bi opadao u nama vjernicima, a i mi zbog njega, nego mora da i ta nauka napreduje uporedo sa naukom uopće. Osim toga naš narod pobožan je, i ta pobožnost naša ne smije da prelazi u fanatizam zbog krivog razumijevanja vjere, nego naša pobožnost mora da bude odraz tijepo odgojena muslimana i osjećaj prave čovječije duše, pune plemenitosti i kulture. I u doba, kad se danas naredi kulturno osvješćuju, kad nikom vjera kao duboki osjećaji sreća ne bi smjela da ometa kulturno preporodjenje, što najmanje može da smeta naša vjernicima načelnog Islama, da i mi stupimo u redove naše nemuslimanske ali krvne braće Srba i Hrvata za progres i napredak tješno nam budićnosti u zajedničkoj Otadžbini. A ovo naibolje može da se učini dobrom, racionalnom nastavom, osobito među mlađe, kojoj se prvi put daju vjerski pojmovi i u sreću usagišu prve klice plemenitosti i pravlo vaspitanje vjersko i opće kulturno. I zaista ko razumi je Islam, taj negovcima naukom i odgojom nastavom može da se približi idealu kulturnih težnja.

Istom kad se tu skoro (od 19. XII. do 31. XII. 1921.) održala i treća vjersko-prosvjetna anketa u Sarajevu, tu je u slobodnoj diskusiji o unapređenju naše vjerske nastave došlo do posve ozbiljnog razumijevanja za potpunu reformu i same vjerske nastave u svim vjerskim zavodima i u školama.

U ovoj anketi radili su početni predsjedanjem Reis-Uleme svi članovi Ulema-medžlisa, dvojica muftija, sedam profesora i muderisa, dva učitelja i tri muallima. U glavnom na toj anketi u predmetu vjerske nastave usvojeni su ovi zaključci: 1. Nastava će se posve predavati na našem srpsko-hrvatskom jeziku; 2. knjige će se izdavati za osnovnu vjersku nastavu arapskim slovima, učešenim za naš jezik (arebicicom) a za vjersku nastavu u srednjim školama u latinci i cirillici; 3. udžbenici će se

написати на основу модерних педагошких принципа, на најчешћи; 4. из основне вјерске књиге издаće се рукоzug i методска вјерска настава; 5. за чitanje arapskog huriufata да се напиše sufra prema već postojećoj sufra merham Salih Eminu Aličehiću; 6. постојеće mektebi-ibtidajije нека остану i надалje, а дјете које želi да прегie u osnovnu školu već nakon uspielog svršetka jednoga razreda mektebi-ibtidajije, može preći i nastaviti daljnje nauke, te napokon 7. da se radi na tome, да се број vjeronaučnih sati u osnovnim školama повиси према prilikama i potrebi.

Mi ćemo se sada ovdje osvrnuti redom na ove zaključke te vјersko-prosvjetne ankete, kako ih gore izložimo.

1. Suyišno je i govoriti, да се ni jedna nastava ne može na tajjem jeziku predavati dјeci, osim na materinskem. A znamo i to, да се ni jedan strani jezik kao jezik po sebi ne uči prije, nego se dobro ne nauči svoji materinski jezik. 2. Ja i g. Mursel, školski nadzornik, као članovi ove ankete preporučili smo, да се vјerske knjige i za osnovni (početni) nastavu напишу u cirilici i latinići, jer bi time bio olakšen posao početnoj vјerskoj науци као učenju osnovnih škola, i zbog тога што то заštitijevaju i drugi педагошки zahtjevi. Iako је »arebic« bila као неки zgodan prelaz, да се vјerske knjige pišu na našem jeziku, iako је то pismo mnogo učinklo u našem vјersko-prosvjetnom radu i, ier је potislo i u našoj vјerskoj nastavi turski jezik, a čuvalo naš materinski, išak je došlo vrijeme, да više nije potrebna i da је svoju ulogu časno i izvršila. 3. i 4. zaličak, да се напишу udžbenici за osnovnu i srednju vјersku nastavu na педагоškim principima, ostao je neizvršen iako је izšao načinac. Metodiku za vјersku početnu nastavu izradio је pisac ovih redaka, a knjige за vjeronauku u srednjim školama написane u duhu педагоških zahtjeva izradio је profesor g. Ali ef. Dubravić, koje sve do danas čekaju od uprave Vakufa da uđu u štampu. 5. Slične су sudbine i arapska početnica, koja se još nije izradila i sreća је да је zamjenjuje i sufra merham Salih Eminu. 6. Postojeće mektebi-ibtidajije ili bolje stariji sunusi tih mekteba pomalo i onako likvidiraju i moguće bi se mirne duše skratiti

od tri razreda na jedan t. zv. »iltijat-sumuf«. U tijemu bi dječa učila mapamet vјersku nastavu koliko je nužno i za malu dječu prikladno. Osim тога тu bi se mogla obraziti i »elsi-hai-arebi« sufra (početnica), koja je spomenuta под таč. 5. Dječa, koja svrše »iltijat-sumuf« prelaze u osnovnu školu. Time bi se smanjio broj mualima i mektebskih troškova, па bi se tako i mualimi, koji rade u iltijatu (pripravnom sumufu) mogli bolje da plate. Jasno је, da je zbog izdržavanja tolikih ibtidajija vakuf silno opterećen i to је uvijek razlog članova vakufa, među sahara, да se pokraj današnjih teških finansijskih prilika, toliki troškovi za mektebe i mualime jedva snose, a kamo li, da se mualimi još bolje plate. I, mjesto da se ovome magie bezovlačno radikalni lijek, pozvan! Šute i nešto čekaju... A mi smo još davno misljenja, da će i u tome »boljem vremenu« kojeg se čeka morati da dogje zaključak; da se odgoji potreban broj dobrih vjeroučitelja, poboljša nastava i sredi. Time će se iskratiti toliko vrijeme za učenje vјerske nastave i tako će se stati jednom na kraj nesregjenim prilikama, koje dosada vladaju s naukom naše djece noprće... 7. Stvar je Ulema-medžlis i Ministarstva Vjera kao i Ministarstva Prosvjete, da urede potreban broj sati za islamsku vјersku nauku.

Kako se vidi iz našega razlaganja, i ti su zaključci i ove naše treće ankete ostali nečrišeni, mrtvo slovo, i kad se uzme obzir, da је i postojeći a toliko potrebnii Dar-ul-mualimin likvidirao još 1919. god., onda nam je posve razumljivo, što su danas roditelji naše djece u neprilici u pogledu vјerskog odgoja djece i njihovog dalnjeg školovanja. Dobri mualimi danovo više nema, a stariji i vredniji većinom ostavše to zvanje zbog slabe plaće. Nije onda ni čudo da je vјersko-odgojna nastava nedovoljna i da to roditelje s pravom bacu u brigu.

Obzirom na sve ovo, utvrgujemo da je u nas sada vјerska nastava u jednom silnom herdžu-merdžu (haosu) a po tome i da je vјersko i noprće moralno vaspitanje naše mlađeži zapušteno. Ono je zapravo prepusteno labavom škućnom odgoju, pa se zbog тога baca krivnja na sve prije, a nikad se još ne pogodi na pravu adresu, sa opomenom: dvanaesti je čas!...

Ахмед Рефик:

СОКОЛОВИЋ

(Превод с турског: М. Р. Делић).

»Ово царство мојшо је толико, да ако захтели неће му пимало тешко бити, да на своју морнарицу постави сидра од сребра, конопице од лбритинма а једра од свиле.«

Мехмед паша Соколовић.

I.

МЛАДОСТ СОКОЛОВИЋА.

1. Његово родно mјестo. — Dolazak u Једрену. — Његова прва zvana.

У варошици Соколу опаљала се велика дјелатност. Дотло је јаја-батија¹⁾ султана Султана »Законодавца« да акуши дамаж у крви. Поједини грађани скривали су своју лјепу.

¹⁾ Пјешадијски заповједник. Пр. прев.

Сокол је мала варошица у виппеградском кадилуку. То име на турски преведено значи: шахинјуваси²⁾. Крај ове варошице протиче ријека Лим, око које се налази сјетла села. Из свих тих села покупује се дјеца и одвести у Цариград, у Једрене — у царске своре султана Султана Султана. У ово доба владало је правило, да се одузимају дјеца за царски двор, за јајничаре. Дјеца, која су купљена према правилој »дриштирме«, пробирана су између дјечака од 15 до 20 година.

Од једне породице нијесу сва дјеца одузимана. Пробирана су снајкија и угледници.

Дужност побрињања овога данка, вршиле су обично царске турнацији-батије³⁾ и јаја-батије. Они би отишли у села, из којих се тимају покупити дјеца, огла-

²⁾ Соколово гнездо. Пр. прев.

³⁾ Заповједник једне врсте соколара. Прим. прев.

Мехмед-паша Соколовић

(у млађим годинама)

сили би то становницима, а ови би доводили своју мушкицу дјечку.

Јаја-баша би између ове дјече пробијао најјачу и најприкладнију. Записао би име сваког одабраног дјетета, име његова оца и мајке, име села и шахије, једном ријечи узго би цијели опис одузетог дјетета. Понеки би родитељи крили своју дјечку и на њихово место подметали би туђу. Јаја-баше су знале за то и настојале су свом силом да то очемогуће. Кад су дјечаци већ били искушњани, разврставани су у групе од по стотину дјечака и тако одвођени.

Варошица Соко припадала је босанском Санџаку, а босанци бијају стекли глас као јуланди-Дјеца поријеклом из тих крајева, пролазила су у редове највернијих и најноузданијих државних функционера.

Данак у крви није узиман од муслмана. Кад је султан Мехмед «Осијајач» заузeo Босну, вели се, да је прва молба босанца њему била та, да им се дјеца примају у оџак (војску) што им је он и узео.¹⁾ У ово доба царски је двор био заиста нај-

озбиљније и најиздашније образованите, али и по-ред тога било је и таквих родитеља, који су, било из фанатизма или из родитељске љубави према својим дјеци, на разне начине настојали да избегну и да своју дјецу тамо не дају.

Јаја-баша, који овај пут бијање дошао у Сокол, да купи овај датак, звао се Јеницице Мехмед беј — једна угледна личност из царске свите.

Мехмед беј је овај пут, у Соколу, узео знатан број дјечака. Том приликом је сазнао и за врло угледну породицу Соколовића. Соколовић — домаћин — имадијанско жељу и три сина. Његова жена — имадијанске брате свештенике који бијање учеси, до бар и богат човјек. Соколовић имадијанске још и једног брата а овај четири сина и двије кћери

Између ове дјече Мехмед бегу се највише свидјело мало Соколовић (каснији Мехмед паша) кога је од оца затражио. Мали Соколовић је рођен у Соколу 911. (1505.—6. пр. прев.). Овај избор био је велики ударац за сиротог сада, па је пробао да дијете сакриje или да га како прокријумчари. Обратио се и своме шурашку и тражио шовац да дијете откупи. Јеницице Мехмед бег је то ове спријечио, јер је његова дужност била само да дијете узме, али при томе није хтио ни да сасвим разбије срце његових родитеља. Пробао је и савјетом. Настајао је да их апјеним умири и приколи. Рекао им је да не дијете бити узето у царски двор; да ће напредовати, па да ће и њима по времену бити од помоћи.

»Из чеја ванига сина — говорио им је — одспјева велика срећа будућности. Поуздано се може надати, да ће ваш син уз цара заузети највеће положаје. Од човјешког никад срећа није далеко, а коме се судбина приклони, отворени су му широки пути у ризину среће. Ако под старе дате изјемогњете, он ће вам у помоћ притећи.«

Малога Соколовића су били сакрили. Али како су видјели одлучност Мехмед бегову, морали су поступити. Предали су га и сви су посебно молили да им дијете буде чувано и добро гледано.

Одлучност Јеницице Мехмед бега није се осинила ни па каквом личном моменту. Он је само тршио своју дужност. У групи с малим Соколовићем било је још четрдесеторо дјеце, коју је Мехмед бег послао у Једрене под најзором за то подесних чиновника, јер је тада султан боравио у Једренама.

Соколовићу су надјенули име Мехмед. Оној осталој дали су пригодна имена. Соколовић је остао дugo у Једрену, па је и прво васпитање добио у једренском царском двору. Некад послије, дошао је у Партиград у Нови Двор. Одређен је у «Кујучук_Оде» (Мала Камџекарије). У послу је био вјерал и поуздан. Његово дрикање и владање као и умјешност и довитљивост приликом разних церемонија, свијале су се и самоме султану, па је Мехмедага Соколовић стога био премјеничен у «Ш-Хазиу» (унутрапаша двораца ризилица). У теме звану докинио је Соколовић сјајне избједе султана Сулејмана. За кратко вријеме стекао је велико повјерење. У ризици није остало дugo; постепено је постао рик-

дјеце, да се ставе у разреде и васпитају међу «аџами огланима» а послије тога да се они љеши узму у царски двор, снажнији као вртлари у баните, а остали су уписивани у јеничарске војарне.«

¹⁾ Шемадани Ваде пише: »Кад је Босна свовојена сви су одмах прешли у Ислам и замолили цара да се од њих путем дивширме куше дјеца, то јест да се од иновјерне раје купи годишње по хиљаду

јабдар¹), чокадар²), па силантар³). Силантарство је било у то доба један од највећих чинова у двору. Дужност скончана с овим звањем била је у ствари дужност главног коморника. За вријеме кад је Соколовић био силантар овај чин је нижи од чина чалигир-баше⁴) и чапуџијер-хехаје⁵).

Мехмед ага Соколовић вршио је своју дужност па оните задовољство. Већ је био постигао велики успех у двору. Желио је да добави свога оца, своју мајку и браћу. У то доба одређен је био неки Ахмед бег да иокуни хаџи из Босни. Соколовић га је умно, да у Соколу распита, кога има још у животу од његовог рода. Ако нађе у животу кога његовога брата, наредио му је да их доведе. Ахмед бег је дошао у Сокол. Распита је и сазнао, да Мехмед ага има јаку љубав и мајку и још два млађа брата. Постјетио му је мајку и саопштио јој синовљеву жељу. Силантар мајка од узбуђеља није знала шта да ради. Није се била још утјенила ни за првим сином, па кад је само помислила, да ће се растати и са другом лијеницом од јаса је проплакала. Она никако није хтела да пусти дјечу. Гонзила је:

„Жаљест и туга за најстаријим сином још ме залнас мори, афи хоћете да ми узмете и друга два. Ја се од њих не могу никако раставити. Шта је мени стало што ће они код цара бити велики људи под моју дјечу, мој очни вид погубим. Кад они иђесу код мене, за ме је свеједно да ли су мртви или царски живе. Ако ја њих погубим, за ме је овај свијет пинта.“

Соколовића мајка није се могла никако да растане од своје дјече. Али је молба њеног најстаријег сина била уисти мах неодржива замовијед. То је у објалом и Ахмед бег дао на знање породици Соколовића. Једног дана скучила се штедља фамилија. Наслије дугог савјетовања одлучено је било, да средњи брат пође с оцем у Цариград; да најмлађи брат остане код мајке, а да се на његово мјесто потури стричевић, који је био најелегантији шајмлађем брату Мехмедагину и да се пошаље у Цариград. Дјетету су запријетили да Мехмед аги не каже, да он није његов брат. Али је овај био још врло мали тако, да није могао ни на коњу јахати, па су га за то у носилици затоварили.

Ова мала путничка каравана стигла је у Цариград. Мехмед ага је био врло радостан кад је видио свога оца и браћу. Одао је оцу достојну пошту и обасао их разним милостима. Обајвоје дјече сматрао је за своју праву браћу.

Сматрао је за дужност да их савремено васпита и одгоji, па су дјече једног дана предведена и представљена султану. Речено му је:

— Величанство, ово су браћа нашега слуте силахтара Мехмед аге.

Султан Сулејман их је погледао и рекао:

— Још су млади, не могу се за сада примити у мој двор. Нека за неко вријеме уче и васпитају се у Галата Серају; нека се прво тамо уступособе, па пека се после тога предведу у мој двор.

Дјече су послана по једном капуџији у Галата Серај и предана Ахмед ати заповједнику тога Се-

раја, са обимјијентијем да су то браћа Соколовића. Отац Мехмед ага Соколовић добио је име: Чемалудин Синан бег, а средњи брат: Мустафа. Похађајући Галата Серај Мустафа је умро. Соколовић је том смрћу био врло утучен, мако је брата жалио, па је своме најмлађем „брату“ дао исто име. У ствари му је умрли Мустафа био прави брат док му је овај други као што је познато, био смал амиџић.

Мустаф ага је у Галата Серају научио да врши службу „делака“, масера у купатилу и бербера. Све је дужности грациозно и учтиво извршавао и никад од својих представљених није ни укорен био. Кроз кратко вријеме ирешао је у царски двор у мале објаје (писарни).

Мехмед ага Соколовић добавио је и своју мајку у Цариград. Она је најмлађег сина код куће оставила. Застићена је била, кад је видјела сјај дистантно и велику моћ свога сина у Цариграду. Кад је запито да ли он има још кога брат, одговорио је да пама.

Али до рије као није и та тајна је отворијена. Једног дана позвао је Соколовић стога стричевића и рекао му:

„Ја знам да ти нијеси мој прави брат. Ти си мој стричевић. Зашићи си иронично да ми кажеш праву истину и сматрао за упушто да ми говориш неистину и да тако будеш узроком да миј брат остане у мраку невјерства?...“

Мустафага се нашао у неугодном положају. Истину је потпуно признао и извијајајући се одговорио му:

„Кад су ме овамо послали био сам и сувише мали. Нијесам могао разликовати добро од зла. Поступије општјених и других савјета и пријетњи, заклети су ме да тајну не откривам и нагнали ме да за то завјетујем и да свој завјет је погазим. Признајем мој гријех и молим вас да ми овај мој неугодни преступ опростите и тиме вама прирођену доброту и благост на овога постиженог слуту излијете.“

Соколовић није хтио вријећати свога стричевића. Рекао му је:

„Не бој се. Ја и тебе сматрам својим братом, па ћу се и у будуће, као и до сада, старати о теби и мој однос према теби неће се ни за длаку промијенити.“

Послије тога сазнао је то и од мајке.¹) Послао је људе у Сокол и довео и тога свога најмлађега брата. Дао га је у Ибрахим пашин двор на Ат Мејдану да се одгаја и васпита. Али и овај му брат није имао дуга живота. Тако су му сва браћа померла. Фамилија Соколовић није више становала у Соколу. Свју се — једно по једно — већ били преселили у Цариград. Па и сви његови стричевићи били су у Цариграду. Ферхат бег, Али бег, Дервиш бег и Мехмед бег сви су они били дошли у Цариград и одгајали су се у царском двору. Тако исто дошла му је у Цариград и његова стричевићна, а она је имала троје дјече. Знаменити царски историк Ибрахим ефендија Печујлија је једно дијете од ово троје њене дјече. Осим ових, био је још и Хусреф бег и његов брат Кара Мустафа бег Соколовић, који су такође припадали овој породици.

Кроз мало времена Соколовићи су заузели врло велике положаје у двору и почели вршити врло важне дужности. Мехмед ага Соколовић био је стожер ове цијеле породице.

(Наставиће се)

¹) Рикјаб-дар: стременар.

²) Чохадар: пратилац.

³) Силах-дар: хранитель оружја.

⁴) Главни дегустатор.

⁵) Заповједник вратара.

¹) Џевахир-ул-Менажиб.

Halide Edib hanum:

OGNJENA KOŠULJA

Roman. S turskog preveo D. M. K.

Iz Ajišnih pisama.

25. marta.

»Saznala sam, da si bolestan. Sejsi poslao Zejnemu vašoj kući, ali nije nijesu upustili na kućna vrata i rekli su joj, da si veoma bolestan! Da kakvi erai dani! Ali ako Ti nikako ne znaš za se, kako su joj kazali, znači, da su za Te providni dani. Ova je kuća za me utieha. Po noći dolaze s raznih strana Sejsin drugovi i donose vijesti. Kažu, da su ulice potpuno pod dojnjom prijetnju sinđuru sa strane generala Wilsona.* Preko puta od nasima neka golema stara kuća odinah uz groblje. Polovica je te zgrade u grobljaškoj bašti. Po danu nekakav čovjek neuredene kose i zamemarena lica, u moćnoj haljini i u gunju bez rukava, zaljeva zelen. U pomoći gledali kroz prozor, te ugledali nekoliko sjenki na kućnim vratima zatvorene ruševne kuće. Tihu skucalu na kapiju. S gornjeg pripusta pogleda i javi se onaj čovjek, što danju radi onako zapušten. Izmijenio nekakvu lozinu, a onda stari poteče iznutra uže, kojim se podiže skakavica na bravi, te one sjenke zamakoše u mrak. Razgovarala sam o tom sa Sejsijem. On mi veli, da tako biva gotovo svaku noć. Odvode se bježi u Anadol. Govorilo se je, da će kao to sinoć i Hašmet-bej doći i proći. Sjedila sam uz prozor i čekala. Opet prode nekoliko sjenki, ali nije bilo nijedne nadik na Hašmet-beja. Saznadoh od Sejsije, da još nije prošao. Ova je ulica već počela bivati opasna. Čas po čas se na uglu ukaže glava kojeg stranog policajca. I Sejsi hoće da bježi. Ja čekam samo nisleći hoćeš li, može biti, i Ti lutjeti da poblegneš. Ah, kako se Twoja bolest odulji!

1. aprila.

»Sinoć sam vijećala sa Sejsijem i još trojicom mladih oficira, koji će pobjeći. Rekli su mi, da se slobodno možeći brusanski parobrodom. Ah, ikad bi mogla šta čuti za Te! Zadnji sam dana sama razmišljala pa mi pamet ne može da odsječe, u koliko je pravo, što i Tebe polagalno uvlacićemo u ovaj posao. Sejsi će mene ostaviti kod Ihsana, koji hodi po okolini Ada-Pazara. Kažu, da je i Džemal došao iz Smirne u Ada-Pazar. Svakako će ja nešto izvesti kad pohrđim u Anadol.«

Ovaj zadnji dio Ajišnih pisama posve me uzburka. Jā ako me Ajiša ostavi, pa se izgubi i ode u Anadol? Napisao sam joj dugačko pismo. Umiljavao sam joj se kao pas, da me ne ostavlja. Ja nisam tražio šta drugo nego da u životu radim šta rade Džemal i Ihsan, da živim kao što oni žive. I ja sam potpuno bio s njima, samo sam sad bio bolestan. Bio sam kao sužani. Molio sam je, da mi javi, gdje se nalazi. Rekao sam, da će joj se pridružiti prviog dana kad izademi iz kuće, da ćeći kud i ona pode. Razjasnio sam joj i kako je mlada pa da neće pravo biti da se bacu u krvavu pustolovinu što ne će uz nju biti svakako i jedan brat. Moje pismo odo. Čekao sam nestripljivo dva dana. Odgovora nije bilo. Sejsi je došao Zejnabi i od nje uzeo pismo, ali se iza tog nije više navraćao. Počeo sam se osjećati jadnju kao dijete, koje je ostalo masred ulice. Iz Anadola su stizale razne

*) Engleski general Wilson je bio komandant okupacionih trupa Sila Sporazuma u Carigradu.

vijesti. Novine pišu mnogo štošta lirdavo! Je li sve istina? Da li je Ihsan zaista u Ada-Pazaru? Osmi dan aprila odvezeli se kolima do u Stambol. Nadoli Ahmed-agu. On očnjahu glavom. Niko nije iz Ūskūdara (Scutari d'Asie) dolazio Zejnabi. Ali sam najveću muku osjetio nedjelju danu poslije. Ahmed-aga dode k meni. Lice mu je izrazavalo bol i uzbudjenje. Neki stražar, rodom iz njegovog kraja, ispričao mu meke stvari:

Kako negdje u Ūskūdaru nekakva žena iz Smirne posreduje pri dopisivanju između Carigrada i Smirne i kako dijeli proglose. Kako su joj ustanovili identitet, pošto je tu i tamo podučavala djece, pa kako je na sve strane traže. Ah, to je bila Ajiša! Ratni sud na Mustafa-Paši sigurno će i nju osuditi na smrt ili bar na pet do deset godina tammice. I onako su već neke žene bile prije toga osudene. Može biti, da Ajiša još nije prešla u Anadol čekajući dok se ja oporavim. Može biti da ona radi taj posao. Dragi Bože, gdje bih je našao?! Ona u svom pismu veli, da se je sa Sejsijem srela na Do'audžilaru, pa prema tome neće biti daleko odatle. Ali pošto će i Sejsija tražiti, može biti da mi on ne izlazi na ulici. Kako li bih našao tu ženu?

Tih sam dana već razabrao, da je na meni košulja od planina u punom snisu te rijeći. Svaki sam dan hodao tijesnim uličama onoga kraja Ūskūdara. U mračnim ulicama, nad koje su se nadvili čardaci, na češmama, oko kojih se je obavila lozica s ljubičastim cvatom na grozdove, gledao bili svako žensko u crnu zaru dok me ne bi izgrdila.

— Oči ti ispile, da Bog dā! Daurška li si uhoda, sta li si?

Na kraju nedjelje dana, punje patnje, kad sam u kasno doba ulazio u parobrod s ūskūdarskog pristaništa, ugledah pri svjetlu lampi, kako Sejsi brzo izlazi u crnu kalpačku (šubari). Kao što se čovjek, koji se guši na uzburkanom meru, grčevito prihvata pojasa za spasavanje, tako ja sad prionuh za Sejsija. Opet se zajedno s njim vratih u Ūskūdar. On mi je govorio:

Zatekoh Ajišu gđalje čućeći na šiltetu peče kahivu Sejsinoj majci. I ja je poljubih u ruku roneći suec kao i oni drugi. Kad sam i manu poljubio u ruke, plakali smo jedno prema drugom i ja i starica. Ajiša se bijaše malo promakla u licu, a oči joj se povećale. Ona nije nikako plakala, te se je činilo, da je ona majmuničija i najača od svih ljudi u toj sredini. Već je trebalo učiniti samo jedno jedino, a to je pobieći odatle što se može brže. Ovakav smo plan načinili: kupićemo volovska kola i nabaviti narodno odijelo te čemo preći u Ada-Pazar: ja u Sejsi kao dva seljaka, a Ajiša će goniti volove obukavši na se crnu jedilmu (prašna kabanicu). Kad progrijemo Samauduru moći ćemo naći uporišta u drugovima i u organizaciji. Nemoguće je bilo proknjičariti Ajišu preko Bruse, jer je dat njezin opis svima policajcima, te su je na sve strane revno tražili.

20. novembra.

Sad opet mislim o njezinoj maloj glavi, podbradenoj šamlijom (lremenjom) i pokrivenom seoskom jeldirmom od crnog platna za postavu. Njezine su se smaragdne oči gdjekad plahnule kao u dijeteta od dvije godine. Kas-

nije opet, kad smo ja i Seifi drhalili, ove su zelene svjetiljke plamnjele nekim čudnovatim plamenom i gledale kroz crne trepavice najmoćnijom muškaračkom voljom. Lice joj je bilo opaljeno i kao zlato došlo bronzane boje. Kako bjaše lijepa seljanka! Pošto se je cna na imanju svog oca navikla bila na volove i krave, to joj je davao neobičnu sigurnost u načinu hoda i upravljanju volovima. Neprestano smo ihli po zvjezdanoj polutivedrim i po suncu preko pastoležna, a gdjekad po uzoranim zelenim nivama. Imali smo dvije pune stvari, a odozgor smo ih pokrili čunutrom. Ažiš smo u kolima pravili postelju na sićem, a mi smo na izred spvali i čivali strazu. U svaj teći nevolji i strahu nije moglo biti na svijetu sretnijih ljudi od nas. Vidovali sam, kako joj se gdjekad oznoji malušno lice, kako joj sve počini oko očiju. Gdjekad bi opet kao dijete skidala svoje golene seljačke mlestve i u bistrim vodama prala svacija bijela, dugačka stopala. Kod Kandere stadosmo sve troje kraj volova i zadnjim put pogledasmo more. Izmitski se zaljev posred mehkog maslinastog zelenila s obje strane pružaše prema bijelim Carigradu lelujajući se modro i sretno. Slijedeći ga

očima ja smo i Seifi plakali. Njezine su oči bile suhe i u vatri. Ja sam po prvi put u parenjima ovog našeg zavječaja osjećao prije za Carigrad nego za Smirnu. Očima pozdravljamo i poljubisimo usko more i rastasao se s njime. Poslije toga stavili prema čežnji za Carigradom iva sjajna zelena svjetla. Sad sam već, noseći na sebi ognjeni košulju, u ona ognjeni bić u ruci, ţao putem kojim me je ona vodila. Kad se je more gubilo valjavći svoju zadnju umiljatu bijelu pjenu, poslijeđu mi put na um padloše dva crna ženska oka. Ona su bila miračna, stara i suzna i proklinala su me:

— Hej, da Bog dâ ti srce nikad ne prestalo gorjeti, da Bog dâ u životu ne dočekao ništa osim gladi i čežnje!

— Nemoj me tako rukom držati, svratkeš pažnju na nas!

Ali ja nimalo nisam brinuo za tim. Uhvatio sam okrajak Ažišna skuta, što mi se je vazda izmicao, te ga više nisam mogao ispuštiti. Na trgu smo se obojica donekle umirili. Sledosmo u talige i odvezosmo se kući našeg Sejiha. Pošto Sejiija uhode i pošto je Ažiša prepoznata, ne može više idti u Stambol Zejnabi.

Ara Herher:

ЗЛАТАН ДИВИТ

(Рамазанска жжаја).

Било то за владе славног халифе Харун-ел-Решида у граду Багдаду. Оnda, kada je u tom divenom gradu žarko sunce obasjatalo na stotinu pozlaćenih kubeta, divenih čamija, chiće su vite muñare strinile ponosno k nebū i nadpiravale vittke naome i ponosne čemirese; kada je po naređenju svog haliфе tega srećnog grada svaki dobrotvor, koji podnike čamiju, moraо da okiti grad uza čamiju i krasnim zgradama za škole, knjižnice i kupališta. Tako je svaka čamija tada u Bagdadu imala uza se i najveće kulturne institucije, bez kojih se ne može ni da vamisli kulturno mjesto. Lijepe bašte, okićene divnim južnim voćem i mnomirisnim cvijećem još su vitiye ukrašavali taj tada slavni grad. Po inđiji, kada sunce ticho zalazi za planine, sve je živo izazalo u svoje bašte ili u gradišće perivoje, da odaхne iza starijine i naužitva se mornisnog zraka ili su mlađi otišli u kupališta, da se raschladе i osjeđe tiјelo studenom vodom. Nošnje tega bе u bogate knjižnice, okićene naјboljim knjigama tadašnjih velikih umova, da li dušu i srde razvedre i opłemele. A kada su se čuli umilini ezani sa vitiх muñara, pobojnje su duše poхrališe u čamiјe, da na sejde na tu Alahu, koji sve može i sve daјe...

У то доба шетао је Багдадским улицамаа, осамљен и miran čovjek u dervinskom одјелу, благo gledajući u prolaznike i okolicu. У тужви svijeta koји iňaše тамо и овамо, opazi taj čovjek i jednoga dječaka koji uza se nosaše kљиге под ramenom. Dječak, i ako biјanje posve skromno odjeven, iňaše savršeno, готов достојanstveno, što je svakako vratiло tajkuju i tога лjeznatog dervina. Blago stupi pred dječaka, a ovaј ga pozdravljши, otvoreno gledaće u очi.

— Ty, malo, ideš iz kolole?

»Da, gospodine!« —

— Опости ми, синко, svijе mi се својим vlađaњem, а упаде mi у очi ло tвоjoj skromnosti да си си moguće sironačnih roditelja.

»Ja zapravo nemam roditelja, umrli su mi,

— reče odučupo dječak.

— Pa ti si onda siroče?

— Ne, nisam gospodine! Ja uza se nosim većinko blago, a osim toga, veći moj učitelj, nije siroče onaj, koji nemam roditelja, a uči i lijeđo se vlasta. Nego siroče je onaj, koji na nesreću ne poznaje nauke i tjevog odgoja, a iako makar bio na rukama i imućnih roditelja.

Dervini јoш значајnije pogledavаше u dječaka, svidi mu se njegova intuicija i bistri um, па још blake i posve prijateljski nastavi s čijim razgovor.

— Pa ko ti zamjeđuje roditelje: kod koga stajajući?

»Ako znate onu krajnju ulicu Bagdada, Tijsenu ulicu, u њoj ikavil jedna dobra duša, po imenu krapo (kriptacija) Ibrahim. To je moj dobrotvor...«.

— Hvala ti, kada si mi sve tako lijeđo kazao i kada si čestit dječak. Drago bi mi bilo, da nas dva ljestanemo dobiti prijatelji, a da nas na to štograd često posjeti, evo primi ovaј djevit*) od menе za sponen. To rekavši pružili dervini dječaku, lijeđen, vesen i sjajan djevit, a dječak ga i ako nesigurno tplat primi, lijeđo zaхvalivši tome čovjeku. Zatleđa је još bolje u nepoznatog dervina, zaхvalivši ga još jednou nogleda i pozdravivši ga odo dječak svojim putem. I dervini put zadovoljstva nastavili svoj tihki, doseganjstveni hod...

Kad je mati Enes, tako biјanje име нашему dječaku, došao u Tijsenoj ulici, u malu porušenu kuću svoga dobrotvara Ibrahima, nađe starog krpju

*) perniča, koja se može da vesi za pasom.

гђе пепрстамо преврће старе шапуче њвојих крмија, који му их ту љопаниху па исправаш. Понадавши га и одмах остави своје књиге на одређено мјесто, а онда стаде пред старца да му прича, шта је учило и шта је чуо и видио. Кад му спомену чудног дрвина тј с њиме разговор и познајство, па дар за спомен старац и не разгледајући дара, прошашта нешто побољшо у себи, сигурно молећи великог Аллаха, да му дијете сачува од испријатеља и зла удеса. Затим дјечак испрет вложи, а онда оде к'о и остали љетови вртићаши па игралиште, гђе ће се у игри развеселити и разонодити.

Стари људи Ибрахим и ако је био љосе спокојан и људи, када ће замолити Бога, па му љитити Енеса, ишај ћејај пут шоремети му се мир и распложење. Даки, два послије оног Енесова састанка са дрвенином, кад је дјечак ишао у школу, љонес с њим и сјајни дивит, да му виде другови гај дјаски дар и успомену испрватог дрвина. Другови му радозало разгледаше дар и, већ су неки бацали сумњу ваљда због дјечакова сиромаштва или су осјетили у јру малу завист па одмах јаве и љоме учитељу, да и он види Енесов дар. Стари учитељ, који ученицима изгледаше својим озбиљним али илеманитим држашем и великом љубави за науку и омладину као неко свето биће, љосе благо прими ту пријаву Енесових другова. Мудри учитељ, изјему више главе писаши: »Научавајте, али облажашајте, развеселите малене... или »Лијечиш мудро мале ране (ногрешке) док су мале, да не постану велике... заштите од дјечака дивит, па стане, да га разгледава.

Мудро његово око није само видјело, да се дивит сјаји, оно је знало да и чита тајне знакове разних рукотвора, па и овога дивита. Када је добро разгледао дивит приближи дјечака себи, па га стане благо и очински, да испитује о човјеку, који му је дао тај дар. Дјечак весело исприча учитељу све како је било.

»Не знам, синко, што ћу рећи, ... — говораше напојен добри учитељ — »чувај тај дар, неће твоје познанство с тим дервишем остати о томе једном састанку, он ће тебе отет наћи и буди истинит, праведан и добар и Бог ће те чувати

Али ако је шутнуо мудри учитељ, није љијет. Дјечаци који дјечаци причали су својим укућанима, а ови су причали даље и тако се рашчуло све до Страже сигурности у махали (кварту) где је спадала и Тијесна улица. Једнота дана дошао стражар у кућу крпе Ибрахима и заштите дјечака вједно са дивитом, да га предведе у Стражу сигурности. Старац тужан преда дјечака и сам љође, да види шта ће му ћити са дјететом. Тим је он одласком поније свој мир, јер старац дуго већ не излажаше из своје куће и улице.

У средини те махале била је зграда Страже сигурности. Ту су биле одаје и уреди заповједника страже и осталих чиновника, те стражара. Бијајуху то људи учени и добро виспитани, а њихова задаћа није била, да короте људе, јер се тада у Багдаду није имао ко да короти, но им је била задаћа само да штите немоћне и гледне људе, да дају савјете макар и у лаганим размирицама људи, у спору породице и да се брину за шађене и изгубљене ствари. И забила када је стари људи Ибрахим ушао у заповједникову собу и разгледао по зидовима »левхе« (слике са написаним мудрим реченицама у арапском језику) као: »Заиста је нас невиних најбољи заштитник

миљостиви Бог« или »Реџи истину, макар била љгорка«, или »Развесели праједнике о Мухамеду и т. д., бијајие љосе хладан и миран. Заповједник изваже дјечака преда се, заштите од њега дивит и разгледа га. Погледа у дјечака, а онда му рече: »Причај, одакле ти овај дивит!« Дјечак исприча све шта се дјогдило. Кад заповједник саслуша дјечака, окрене се старцу и рече: »Не бриши се, старче! Оне мирије, свијест очи дјечакове, оне отмене и јасне црте његовог лица заиста одају, да дјечак говори истину. Осим тога ове врсте дивита нема у шапој чаршији. Тај је за некога посебно направљен. Златан је и у себи тирије неке тајне знакове. Ја ћу га оставити код себе, да га мој праједник и мудри старјешина (заповједник Бајада) прегледа, а онда ћу га већ јавити и предати дјечаку дивит.« То рекавши пружи руку старцу а јвај тај поздрављани, изиђе са дјечаком напоље и оди његову кућу. И тако је истинा, да истини и праједа никад не гину, доје једном и старцу Ибрахиму и његовом дјечаку јасан и истинити дан, који их обвесели и запсе великим сјајима људскога живота.

Један дан, закуца непознати дрвени у Тијесној улици на врату крпе Ибрахима. Био је петак. И маји Енес је био љод куће. Старац радо прими дошаљака. Покаже му место и основи га лијеном добродошлицом. Дрвни ту исприча старцу свој сјерет са дјечаком, изјави своје сијање и задовољство с њиме да спомене како су склонили и пријатељство. Затим се напаси и рече: »Ја сам дјечаку дао и један мали дивит за успомену, али га још није добро чувао. Некуд хода од руке до руке, али штогод је хадај, доћи ће своме власнику опет у руке. Баш сам због тога махсус остоји и шонир овмао, да видим свога малог пријатеља.« Старац испричаваше дјечака и испримовједи, шта се све збило. Дрвни се весело смијао и сав радосташ проматраше старца. Кад су се нешто упознали и обикли, усуди се дервиш, па замоли старца, да му прича о своме халу и како је дошао до овога дјечака, његовог малог пријатеља.

Старац причаши: »Ја сам рођен у Бајри. Син сам Еседа Ебу Кјамила Еџевхерије, имућног трговца и добротвора града Бајре. Рано ми је умро отац — тако драги Бог одредио —, па ја јостао јединак син у мајке. Мајка ми је била кћи неког великаша из Мосула, жена врло одана зевку, расипању и трошку и јака је била добра и шлеменита душа. Она се уздала у своје силно богатство и оставшину иза мога оца, па се није толико бринула ни за науку ни за мој добар одгој. »Има - вели она - свега Богу хвала па што ће му толика наука а поготово занат, нека то уче они, који немају ништа.« — Ту је све било за владе Ебу Цафер ел Менсуре, прећашњика данашњег нашега халифе, праведног и славног — Бог му узвеличаја дјела! — кад се није Арап толико поносио с науком и кад га није било стид неуку да изиђе међу свијет као данас. Ј мајка моја умре, а ја остало с прилично иметка и ако је већ за њепа живота доста нашега халифе, праведног и славног — Бог му узвеличаја дјела! — кад се није Арап толико поносио с науком и кад га није било стид неуку да изиђе међу свијет као данас. Ј мајка моја умре, а ја остало с прилично иметка и ако је већ за њепа живота доста нашега халифе, праведног и славног — Бог му узвеличаја дјела!

Чудноват је овај свијет. Годинама и годинама што се стиче трудом и знојем, радом и штедњом, неумјереним трошењем брзо се све изгуби. Тако и ја, захваљујући својој дружини, јединако као и ја, продадох и потроших све па и сам јакући кров више главе. Остало га као прст. Стид ме било више да живим у њоме зајвицају, гђе ме било свако знаде и гђе свако избет од мене узима, па оставим драгују

Бајеру и одем у свијет. Након дугог лутања по свијету, зауставим се у Шаму неко вријесме, тјде се зајасним као слуга у неког трговца млијеком. У ранијој младости ја не научио служити, него запоизијадати, из могох се да обикњем у служби. Немаучен приказују занату, не преостаде ми ништа друго него да оставим град и одем у какво било село. У селу гдје је свијет неук лажне прође једна данкуба, као што сам ја тада био. И тако јошнога дана освајам у селу Сафи, здје се најавим у шеке добре дуне и гдје останем четвртицу слога вијека. Шта сам доживио ту у селу, не ћу да ти прикажем и досађујем, него ми једног дана дојати и тај живот, те оставим Сафи и одем од села до села, од града до града, док дођем у Кудуси-шериф (Јерусалим). Ту у Кудусу, на софама Омерове цамије моје склониште и отиочијалиште. Хранио сам се у сиромању кухини (имарету) а расхлађивао сам се слатком вједом на шадрванију пред самом цамијом. Одам се небожијости и ту сам се често молио драгом Аллаху.

Дође и мубарек Рамазан: То је мјесец јакости и велике љубожности. Цамије су јуше побожнији свијета. Више врата Омерове цамије, написане на једној «лехих» и ово: »О вјери, виљностите, о имућини, помислиците сада на сјеју глад, али у исто вријеме помислите и на многе који за цијелог вијека оскудијевају. Није пост, само не јести и не пити, нек' посте ваше страсти, и тека се чисте ванаша срда«.... И заиста муслиманин добра срцина отвориши своје кесе и почеше да дијеле сиромањима новац, храну и људећу. Мени се тако сабра доста новаца и одјеће. Унијем иза ићиније у цамију, да слушам учење »мұкаబәлә« и да чујем »вазове« (проповиједи) неког атима, који кавијавање на »бурсу« хадиси шериф: »Ел едеба хајрун минезгәб« (бољи је узгој, лијено васпитање, него иметак). Те ријети меје силно гашуше. Бацим се мислима дајеко, у своју прошлост у своје дјетињство и младост. Помислим на своје родитеље, на њихову додушне велику родитељску љубав, али и на криво мисињење о животу и срећи људској. Свега се тога сјећах, па ме посјети и на данашње своје стање у Кудусу, где изгледам, да ми други пружају милост. Распаках се и о мало дијете. Такога ме слизиједај дервиш, распита ме за хал и ахвал, а ја му све испричах о своме животу. Он ми хтједе, да даде у новцу помоћ, а ја га замолих, будући је и опчовјек учен, да ми пажиш онај хадиси шериф за успомену. Он ми учиши љубав. На то подијелим сиромањима све што сам од милостије сабрао, па крепијух од своје муке синет у свијет. Дођем је овдје и

кад осјетих, да ћу скоро ослабити и бити немојан потражим добру душу, да ме чему корисну научи. Срећа ме панесе на старца крпу у овој кући, који ме научи кричују напућа и пред своју смрт, поклони ми ову кућу и амат и остави ме сама, да се зијем с лица свога храним, и ода зла браним«....

Када је дервиш оназио, да је старац довољно своје приносијаја, брзо га умита: »А одакле ти овај дјечак?«

»Да збила« — рече старац — »зaborавих ти памћенуту да сам овога дјечака ша своје вруће мјебе добио од његове сиромашне бабе у амалет, јер је остао без родитеља, да га ја док сам скив издржавам, одгајам и дајем па науке. Овај хадис, који ти споменух у свом прачају и изјега ми написа за успомену снај дервиши у Кудусу, метиух га на зид тине свеје гласа, да ме увијек исцејећа, да с овим дјечаком училиш паметио оно, што моји не учинише са мном. Дервиш у чуду проматраше час старца час »левху« вине његове главе, час дјечака, па онда заисно рече: »Заиста је Бог свемогући!«.... Након тога замоји дервиши старца, да му дође његовој кући заједно са дјечаком, а он ће исплати некога по њих. Затим се лијепо поздрави са обојицом, и остави сиромашну старчеву кућу...*

Како се сијло зачудио старац крио а такођер и дјечак тад су сјутрадан оставили за увијек и свају сиромашну кућицу и Тијесну улицу, кад их је дворски слуга увео у царске дворе пред стањног халифа Харун-е-Рашида, у коме они одмах упознаше онога дервиша, свог пријатеља.

Халифа одмах нареди, да се скупе његови везири и царски достојанственици око његовог тријестола. Затим достојанствено устане, што и остали сви училише па извадивши иза појаса јаја златни дјивит, свечано почне да чита с њега загонетна слова: »У име Бога премилостивога! Овај је дар намајењен срећноме!«

Затим халифа, предавши златни дјивит дјечаку, повјери дјечака својој жени царици Зубејди »мајџи-добротворки«, да се учи и васпитава у двору, а затојевди, да се старац Ибрахим постави надзорником царских пернивоја и, да се у Тијесној улици, на земљишту кршиће куће сагради велебна зграда, »Дјечјег дома« на коме се више главних врата најскоро зајасше ријечи: »Улазите весељо малени у кућу своју; овде ћете се научити крепосном животу и мирно ћemo оставити своје велико царство у вашим рукама«....

Разија Ханџић:

ПАСТИРСКА ФРУЛА

Још од детињства била је она танана и иежна као водена биљка. У целом њеном бићу било је нешто тако ломно и крхко, па и ветар кад би помислио да рудасте њене власи, које су имале мирис умиљавајући, чинило се као да пате од тога друштва. И њене огромне зене пуне биће постале су бледо, готово прозирно лице и њено читаво биће чинило је утисак неке далеке туге. Једино крваве свијете усне, које су тогово увек биле развучене и овалне осмех одавале су да има живота у том

сетном девојчућу. Често и дуго зурила би она у тихе тајanstvene ноћи, које су доносиле мприс туге. Сентиментална њена душа волела је тихи мир ноћи, волела је шашат јесењега лишћа, које од ветрова додира шапуће, шуми и умире... Сви су је волели неком нарочитом љубави тугаљивог сажаљења; волели су је, јер су знали да пати много од неког неизвесног нездадовољства. Некада је врлудала дужим алејама и касно у сутон враћала се тиха и лепа попут јутих ружа из њених јапанских ваза у полу-

мртвном саслуни. Било је једног сутона — владала је тишина... Она је седела на дрвеној клупи, а њене младе подузатворене зене биле су упрте чегде у даљину. Тишину су прекинули дрхави сањарски зупти мале пастирске фруле. Та фрула цвијила је дубо и битно и тубила се чегде дубоко у поћ — — — И она је чула јаук мале фруле и чинила јој се, да се ти звуци просипају из њене дуне и да сво осећаје што досад није могла изразити, него само огђати — изразила је мала пастирска фрула. И свирка је умукла, а она је још дубо и дубо зурила у миришну поћ. И од тада чешнуда је вине за нечим испознатим, лепим — — —

Али једног дана, изнемогла и склонула лепа, морала је остати у постелји. У великом јаштајском вазама смениле су се жуте руже и просинаце сјетан

мирис. Четири венитанске баџале су сену на љебледо златним витицама окружено лице. Поздуне ропте зене, у којима је трептео пењи посебни сјај, изтвориле су па час и тако симптомских дугих већа изгледају као мраморна Венус. Сменила се је боја, проматрала тужна лица око своје постелје. Слушала се сутон... Из даљине доносили су звучне пастирске фруле и губили се негде са даљином. Њене се зори потово отвориле и она подигне малу руку од кеја барају да жели испити показати и високо је пећину спусти па покривају. Вила је изнемогла паднула, али јунак је још тихо шапнујући проустила своју очомину: Испаме мала фрула, из даљине, да ћа да нестаје мене. И тихо, испушт мириса жуте руже, издахнула је она, а из даљине једнада је мала пастирска фрула.

Narodne umotvorine ROPSTVO LALIĆ JUSUF-BEGA

(Nastavak)

Kad dorata čemerljija neće.
Nit' ga more ubit' kuburlija.
Sad se Ahmet ljutit potresio,
Pa za kajas konju prihvatio.
Pa ga evo na begluk bani.
Koško se jako naštuto.
Ne hije bani Boga našaliti,
Već mu vako govoriti zagje:
»Kopilane od Muhova bane,
»Nemoj misli' da sam iz Turčije
»A ni Madžar iz zemlje Madžarske,
»Vego sluha bećkoga česara,
»Po imenu Jure Providure.
»Što pucaše na dorata moga,
»Pa izgore abahija zlatna.
»Ko će kruni dževab uđiniti
»Kod krune ēu tebe opanjikati,
»Pa ēu s tebe skinut' banovinu,
»Pa ēu tebe metnut u soldate.
»Na bedru ti privezati čantu.
»A na pleći mrku teletinu,
»A uz rame lenu prisloniti.
»Metnuēti te na pristupku morni.
»Pa da ondje pandurine čuvaš.
»Izmijene ti do vijeka nema.
»Puška će ti rame otkinuti.« —
Prepade se od Muhova bane:
»Sine dragi, Providure Jure,
»Ustavi se u halvatu mome,
»Budi sine za nedjelju dana,
»Skrojēti ti ašu pozlaćenu.
»Podkititi madžarijom žutom.
»Biće tebi piva i jestiva,
»A doratu zobi i sijena.« —
Tu je bio za nedjelju dana.
Pivo pio, zobio dorata.
Kad nedjelja druga osvamila,
Kad halvatu poletiše vrata,
Upadoše četiri sluškinje,
One nose ašu pozlaćenu,
Nosi Ahmet, meće na dorata,
Sve je meće grohotom se smije:

»Vidi, doro, abahije zlatne,
»Ja je 'vake ni vido nisam,
»Ti je, doro, ni nosio nisi.« —
Onda bane govoriti zade:
»Sing dragi Providure Jure,
»Kud' ćeš sada goniti dorata?« —
Njemu veli Ferizagić Ahmo:
»Daj mi, bane, na moru gjemiju,
Koja ide u zemlju Maltiju.
»Da obigjem bana maltinskoga,
»Kako ona stoji banovina,
»Pa ēu onda niz more debelo,
»Pravo, zdravo Beću bijelome.« —
»Sine dragi Providure Jure,
»Da me hoćeš nešto poslušati,
»Dao bih ti hiljadu dukata!« —
»Hoću, kruno, dorata mi mogu!«
Njemu veli od Muhova bane:
»Poskora sam djecu oženio,
»Oženio Luku i Perišu,
»Samo nisam sina Marijana,
»Pa sam čuo i kažu mi ljudi,
»U gjidije bana maltinskoga,
»Da imade dilber Angjelija,
»Da je moreš meni izbaviti,
»Da oženim sina Marijana,
»Dao bih ti hiljadu dukata.« —
Ban mu dade na moru gjemiju,
Ahmo ugje, uvede dorata.
I gjemiji sidra pokupiše,
I gjemiji elčene raspeče,
I jamborje drvo podigoše
I pod kazan vatru naložiše,
I poleće niz more gjemiju,
K'o no sjajna preko neba zvjezda.
Dok su sveli u zemlju Maltiju
Dan petn'esti novoga mjeseca,
Tada junak na bair izagje,
I izvede kosata dorata.
Pravo ide pod banovu kuju,
Pa evo ga banu u odaju,
Sjedi bane u svojoj odaji,

I kod bana triješ kapetana,
Almet pade Boga nafalio.
Svi mu oni prihvatali zdravlje,
Nisko stoji a gleda predase,
Na prsima primetio ruke.
Sad mu bane govoriti zagie:
»Duka moja odkle te imamo.
»Ali si sine, duka česareva.
»Ali dvoriš duku česarovu? —
Veli njemu Ferzaglje Almo:
»A zar mene ne poznaješ, bane.
»OJ Mušova od našega grada.
»Mlad Marijan mušovačkog bana,
Skoro bane dieci poženio,
»Oželio Luku i Perišu.
»Santo mene nije Marijana.
»Već smo čuli za tvoju Anicu.
»Da je hoćeš meni pokloniti,
»Da budemo glavni prijatelji. —
Njemu veli od Maltije bane:
»Hoću, sine, imena mi mogu.
»I daču ti novo generalstvo.
»Pa da siediš i da zapovjedaš. —
Tad na gradu pukoše topovi.
Steče zeta vesela mu maška,
A dade mu novo generalstvo.
Vrijeme dogje večera izagie,
Večeraj i egnisali.
Duk četiri padoše sluškinje:
»Generale; gospoda te traže.
»Eto tam u kafez odaju. —
Odmah Almet na noge skočio.
Tasta bana u ruku poljubi.
Pa evo ga u kafez odaju.
Ali gore četiri čiraka.
U četiri halvatska budžaka.
Šilite malo od pedja četiri,
I na njemu tanka Talijanka.
A na jastuk naslonila glavu.
Po jastuku razbačila ruku:
Kud je tanka, bud je i visčka,

Kud je bijela tud je i rumena.
A jaglukom povezala glavu.
Na čelu joj malo razmaknuto.
Almet čuri Boga nafalio.
A Čevojka na noge skočla.
U sive je mjesto posadila.
Amberli mu dodala rakiju.
Sećer s mora, smokve iz Mostara
Almet 'vaki nijet učinio:
A da bude s eurom i godinu
Ali za jošte dobaviti neće,
Niti čuri oblijubiti tjelo.
Tako stalo za noć četiri.
Sve se čudi d'liber-Andelija.
Što Marijan da poljubi neće.
Bože trto čudna Marijana!
Kad je večer peta dolazila,
Obadvoje za večerom bilo.
Sada Almet govoriti zade:
»Amo moja, mjele mlovarje,
»Imate li škog a sužanjstvu.
»Iz Turčije iz Turske Kraje?
Veli njeni l'epa djevojka:
»Marijane Rimi pogledanje.
»Kako sebe u kafezu znađem.
»Vazda znađem triest Gabeljana.
»U sindžuru u jednom hamburu.
»Pa ti babo metn'o na dženiju.
»Vazda voze drvenu demiju.
»I pred njima jednog hajjara,
»Za veslo mu ruka prćovana.
»Skoro babo kupio Turčina
»Od nekakva Petra od Limana,
»A Turčina Lalić Jusuf-bega
»I njegovo trides't Udbiščana.
»I vodara Osman barjaktara.
»Svi su sada na morskom limanu.
»Svi su Turci u jednoj demiji
»U sindžuru u jednom hamburu.
»I pred njima do dva hajjara
»I vodara Osman-barjaktara. —

(Svršice se.)

Feljton

Husejn Gjogo:

MUSLIMANI NAŠE KRVI U JUŽNOJ SRBIJI.

G. M. Janjušević prikazao je u 22. broju »Gajreta« od prošle godine knjigu »Muslimani naše krvi u Južnoj Srbiji« od g. dra Jovana Hadži Vasilićevića, koja je 1924. god. štampana u Beogradu. To je, pravo rečavši, jedna knjizica od 80 stranica, ali je vrlo interesantna, obzstroma današnje vrijeme, a naročito mera zanimali nas boshere, muslimane. Mi smo njima, a i oni njima prilično nepoznati s razloga, što prije rata bješmo sasvim odvojeni, a poslije rata t. j. nakon našeg Ujedinjenja nije moguće za 5—6 godina shvatiti, prenjeriti i ocijeniti

dušu, život, osjećaj i mentalitet te naše braće. Pa tako je g. Janjušević nešto povadio i pred nas iznio iz rečene knjizice, ipak je to bilo kratko i djelomično, dočim je g. dr. Hadži Vasilićević na to malo stranica iznio bukadar interesantnih, stvarnih, objektivnih i značajnih podataka, stvari i stvarice, bilježaka, sudova i osuda — da sam se, obzirem na kratki prikaz g. Janjuševića, odlučio za opširije izlaganje sadržaja rečenog čela. U 22. broju »Gajreta« iznesešto je, iz veliko nakretnog gradiva, samo nešto od etničkih osobina, detašujući se, također malo, poturčivanje; iznešene su, dakle, neke misli, koje se danas često potežu, pretresaju i fiksiraju po novinskim

članima. Nu bolje je i toliko no šta, koja ništa ne poučaje.

Po mome mišljenju, ovo je djelo g. dra Hadži Vasiljevića zasluzilo, da ga opštnije prikažemo u »Gajretu« kao muslimanskom listu, jer je sama tema, osobito za naših muslimana, svakim članom sve aktualnija i sve važnija: mi se moramo što prije i što bolje upoznati radi opšte narodne i državne potrebe.

G. Dr. Jovan Hadži Vasiljević podijelio je sadržaj ove knjige na ova poglavljia: 1. O poturčivanju našeg naroda u opšte; 2. Popis naših poturčenjaka u Južnoj Srbiji; 3. Etničke osebine njihove; 4. Kako je teklo poturčivanje; 5. Uzroci poturčivanja; 6. Vreme poturčivanja.

Odmah u početku prvog poglavlja, kao uvod, g. pisac iznosi, kako se naš narod u glavnom dijeli u dvije vjere: hrišćansku i muslimansku, a samu pomisao na muslimane naše krv zaustavlja nas na Bosni, Hercegovini i Novopazarskoj oblasti, gdje žive u kompaktnosti. Nu, osim ovih, ima naših muslimana i u Južnoj Srbiji (Makedoniji). U te naše krajeve donijeli su Turci, koji su iz Azije 1354. prešli u Galipolj (ekipa Evrope) islamsku vjerni, pa sreći neprestano měđe svojoj državi, širili su usput i Islam; nastalo je, bukvalno rekavši »poturčivanje« našega svijeta. Ovaj izraz »poturčivanje«, pa »poturčiti«, »turska vjera«, »poturčenjak« ne odgovara smislu, kako ga naš narod misli: narod tijem želi reći: preći na Islam, to je isto što i »poturčiti se«, a to nije stina: ta naši su ddedovi primili Islam, ali se nijesu »poturčili«, nijesu postali »Turci«, nego su i dalje ostali vjerni, čisti sinovi našeg naroda. Ali kako naš narod u običnom govoru mjesto pojma: preći na Islam, upotrebljuje glagol: »poturčiti se«, i mi ćemo se služiti ovim izrazom, te ga nećemo odseliti pisati u navodnicima.

Poturčivanje je bilo milom i silom, pojedinačno i u masama. Već u Bugarskoj, kada su je Turci osvojili, bojari su listom prelazili na Islam. Također se znade, da su vlastela osobito bogumili u Bosni i Hercegovini dragovoljno primili Islam. Već kod pada Bosne, 1463. god., za sultana Mehmeda II. »Fatih« pod Jajcem prelazi 25.000 naroda na islamsku vjeru, što je sultana tako obradovalo, da je odlučio djeci ovih novih muslimana primati u »adžamij oglane« t. j. u posebne vojne redove, iz kojih se rekrutovala turska vojska i vojno časništvo. Ovakih je slučajeva bilo u Srbiji i Albaniji, bilo je toga na više mjesta i u više mahova. Ali je također istina, da je bilo i prisilnog turčenja. Poznata je u Turaka redovna vojska »janjičari«. Ova se nova pješačka rekrutovala od mladića iz naših krajeva, davali su je roditelji hrišćani. Koji su roditelji imali 4–5 djece, vlast je turska (»turnadžbaše« i »jajačašće«) uzimala po jedno djetete, a ako je bilo više od 5 djece, uzela bi dvoje. To su dječica od 6–10 godina, poslije od 10–16 god., to je onaj poznati, tužno opjevani »danak u krvu«, to je porez državi od muškog potomstva naše rase. Ovi bi mladići otišli u Carigrad ili u koji azijski kraj, gdje bi naučili turski jezik, primili islamsku vjeru, po tom se za rat vježbali i spremali, živeti daleko od svojih roditelja, živeti u studem svijetu tako dugo, da bi zaboravili na oca i mašku i na mjesto, u kome su rođeni. Naravno, neki su išak sačuvati uspomenu iz mladosti; moguće su podržavali i veze sa svojom rodbinom — ali su svu ti turski pretorijanci iz naših krajeva bili izgubljeni za naš narod. Mnogi su postali niži i viši činovnici od pera i sablje, mnogi su zajezili kakav klanac u evropskim, azijskim ili afričkim predjelima šireći slavu i moć Turske. Također

je bilo janjičara od sinova našeg naroda, da je kroz oječ 16. i na početku 17. vijeka naš jezik bio saobraćaj među tim vrstnim grupama.

Osim kod rekrutovanja janjičara bilo je prisilnog turčenja robova i ropstva. U ratovima starog i srednjeg vjeća kod raznih država i naroda robljenje je glavni zanat. Tako su činili Madžari, Norinani pa i Turci. Odvukli su momci, djevojke, muževi, žene, ponekad babe i stare. To bi se poslije prodavalo recimo u Carigradu na »Jesirdžiji« i u Sulejmanovoj džamiji, pa u Jedrenu i Solunu. Čijene su toga roblja, po narodnoj pjesmi, ovake: djevojka po dokat, mlada snaha pola groša — valuta sasvim nerazmjerna! — udovica 15 para, puštenica 16 »novaca«, stara baba — hla duhana, a 2 stareca za pola pećena kareca! Ovoga se roblja dovodilo u masama, n. pr. »Fatih« je iz Novog Brda 1455. odveo 320 diece i 700 žena. Sve se je to, kao i drugo, raspratalo, rašterkalo po širokom carstvu, i prevjerilo. Pri tome valja razkrovati sužnje, »jesire«, večinom junake, koji su zasjedom ili bojem pali u řake kojemu jezdaru ili kapetanu bami ili paši, koji traže poslije otkup njihov. Tu se nije drafalo u vjeru no u kesu.

Robovanje i ropstvo, što mo je nekada tako bilo evalo (n. pr. Iskender Celebića imao je 1516. god. preko 6000 robova) ukinuto je u Turskoj zakonom od 1830., koji je uveden u živo 1846., a poštren 1856.

U poglavljtu: Popis naših poturčenjaka govori se koliko ima tamo našeg svijeta, kako se po grupama (naseljima) mogu razdijeliti, kojim dialekton govore i t. d. Izričito veli g. dr. Hadži Vasiljević, da je njihovo brojno stanje teško utvrditi, premda je on te krajeve proputovao uzduž i poprijeka. Imena porodica obično se svršuju na e i (Bešovci, Ugrinovci) ili na ē i (ići) kao Sadići, Popići, Zlonogići. Isto tako i imena mjesa i sela. Kaže, da naše doseljenike iz debarske oblasti zovu »torbesmama«. Za kičevski oblast kaže pisac, da po statistici (? 1920.) ima svega 758 duša musl., a zapravo u samoj Resni ima ih preko 1000!

Daljnje poglavlje: Etničke osebine naših poturčenjaka iznosi odnošaj ovih spram hrišćana i Turaka. Hrišćani Turci i Arnauti ne vole njih, niti ovi vole prijašnje. Hrišćani ove poturčenjake nazivaju, potajno, »šope« i »torlak«, Turci i Arnauti ih zovu: »torbeši«, a u Debru »kurki«. U Južnoj Srbiji ima i »pomaka« t. j. Bugara-muslimana. Pisac naše lude muslimane u tim krajevinama drži za fanatike, »turski od Turaka«, imaju malo džamiju, nemaju mekteba ni škola, nijesu otporni, pretapaju se u Arnaute, vjeruju u vile, vukodlake, lamente: neki praznini pojedite pravoslavne svece (Durdevo, Mitrovac), u Kičevu boje jaja na Uskrs, sklapaju pobratimstva, posestrimstva i Ščana kumstva: ēnače su radoni, štedljivi, egoisti.

Svakako je IV. poglavje: Kako je teklo poturčivanje — najinteresantnije. Tu je baš pisac pokazao svoju upućenost u gradio i iznio svoj objektivan sud u pitanju poturčivanja i turske uprave u tim našim krajevima. U tome je toliko objektivan, da je iznešenim podacima uzdrmao i prilično pobio navode naših, psobito školskih povjesničara, koji redovno pišu, kako su Turci divljaci, nasilnici, netrpeljivi (intolerantni) i t. d. Ali ni davao nije tako crn, kako se opisuje. Evo šta kaže g. dr. Hadži Vasiljević: »Naša crkva, naši emigranti, književnici, uskoci, arhitekti i t. d. učinili su, da se pojača to uvjerenje i da se i na strani kristališće i utvrdi, da su više turske vlasti državne vršile pritisak nad hrišćanima u cilju poturčivanja.« Ovako tvrdi u svojoj proklamaciji i Petar Veliki,

ruski car. Im a bilježaka: kako su Turci oplijenici i po-pali sipske zadužbine: Studenici, Visoke Dečame i Patrijaršije i t. d. premda one i danas postoje. »Medutim — veli g. pisac na 53. str. — većina tih bilježaka ne samo sto su vrlo protivne između sebe, već su i netačne.« G. dr. Hadži Vasiljević tvrdi, da su Turci »u vjerskom sa-mopredjeljenju svojih podanika bili vazda liberalni i da visoka državna uprava nije nikada ništa direktno činila¹⁾, da se nijeni hrišćani poturče.« (str. 54.) Ona se (t. j. drž. uprava) »pridržavala odredbe Kurana: da se vjera ne širi silom«, te konstatuje na temelju mnogih bilježaka iz »druge grupe starih srp. zapisa« toleranciju u turske uprave prema raznim vjerama. »Nigdje, ni u kojoj oblasti, naši poturčenjaci nemaju predanja o sebi, da su nasilno poturčeni u masi. A i samna kritička istorija uzi-ma, da se Turci nikad nisu starali da pokorene narode denacijoniziraju (str. 55.).« Kada su Turci 1459. ukinuli autonomiju srpskom plemenu, oni nisu uništili i srpsku crkvenu administraciju. »oni su dugo bili indife-rentni prema toj administraciji. Ako i nisu poslje Arse-nija II. imenovati drugog srpskog patrijarha, drugoredni crkveni poglavari postojali su sa cijelim svojim klerom i poslije Arsenija II. i sve do treće desetine XVI. vijeka«, (do Makarija). Pod Turcima se je srpsko sveštenstvo trgnulo iz učestalosti, učinilo je korak naprijed. Po padu Srbije ustamovljeno je pet srpskih štamparija (Goražde, Rujanski manastir, Gračanica, Mileševa, Beograd i Mar-kšina crkva). Za tursko gospodstva su mnoge crkve epravljene, mnoge i iznova podignute i živopisane; dosta je utvare i rimanja kupljeno a ponedje i zvana na-bavljenja. Stara pravoslavna crkva u Sarajevu podignuta je oko 1737. Neima sumnje, ovi su dokazti radi tačnosti, u stanju razbiti one prerasude, koje se i danas, užalost, čitaju čak u školskim knjigama o Turcima, o njihovoj administraciji i slivačanju pravde u ono vrijeme. Ova objektivnost g. pisca izaziva simpatiju, a slijedeći ljepe primjeri, što ih g. pisac iznosi, mogu i danas biti primje-rom tolerancije, demokracije i širokogrudnosti turske uprave čak u srednjem vijeku. N. pr. Kosovske bitke (1389.) na dvoru sultana Bajezida vidimo princestu Mil-levu, kćer kneza Lazara, kao zakonitu ženu sultanovu. Ona je ostala vjerna svojoj konfesiji, što više sultan Ba-jezid, koji je ivaće bio silovitog temperamenta, radi Mil-levke držao je na dvoru cijelu svitu pravoslavnih svešte-nika. Ovotika tolerancija i pažnja izazvala je drugi ljepe primjer. Milevina majka, kneginja Milica, gradi u Kru-ševcu (svojoj pustonoci) džamiju: kada je posjeti kćer-ka-sultanija, sa svitom, u kojoj će biti i muslimana, neka je u blizini mjezina dvora ta islamska bogomolja, da se gospoda iz Stambola tom komocicom i predusretljivošću sto bolje zadovolje... Ova je džamija, po skorašnjim novinskim vijestima, bila na dražbi, ali su čestiti maši-listovi tu transakciju ostvrdili i tražili, da se radi histo-rijske vrijednosti ta džamija ostavi na svom mjestu. Isti je slučaj i sa princezom Marom, kćerkom despota Đorđa Brankovića, koja je živjela na carigradskom dvoru 40 godina nakon Mileve. Uz Maru, koja je ostala u svojoj vjeri, bilo je dosta Srba, dvorana i dvorkinja, bilo je sve-ćenika i kaludera i druge svite, sve sinovi i kćeri našeg naroda i hrišćanske vjere. Nadalje g. dr. Hadži Vasiljević kaže, prema bilježkama Petra Bragatina iz god. 1566. da je sultani Sulejmanu II. (1520.—1566.), koga su sa-vremenici i historici nazvali »gospodarem svoga stolje-

ća« i počastii pridjevom »Veliki«, — bila prva žena (i majka sultana Mustafe) jedna Crnogorka, a druga Ruskinja, koje su imale jak utjecaj i na državne poslove.

Istina je, da turska uprava nije bila uredena, a po-gotovo, ako bi je shvaćali sa sadašnjeg pogleda. Nu bila je svakako uredenija i bolja no u mnogih država u Ev-ropi. Ona t. j. državna uprava u Turskoj nije bila ni nacionala niti vjerom jedinstvena; nju je stvorio jedan ratnički narod usred Evrope na načelima, kojima se mnoge države toga vremena nijesu mogle pohvaliti. Turcima se prigovara, kako su dosta našeg svijeta po-gubili, protjerali i raselili, te se naročito spominje bje-g Arsenija III. Čarnojevića g. 1690. sa 37.000 srpskih po-todica, te Arsenija IV. Jovanovića »Sakabende« 1737. Kako o tim pokretima sudi g. dr. Jovan H. Vasiljević, neka kažu njegove riječi: »Za vrijeme ponovnog postav-lijanja naše patrijaršije (1557.—1766.) pod Turcima vidimo, gdje se patrijarh, mnogi mitropolit i episkopi drže u celojalno prema carstvu turskom; mnogi od njih tražili su u sbranili sila pomoć za oslobođenje od Turaka; mnogi su agitovali protiv reda u državi, čiji su bili ve-likodostojnici... dva patrijarha su velike mase svoje pastve iselili iz carevine u susjedne zemlje i tamo ih stavlili pod nepristateljske zastave, pa je patrijaršija i dalje trajala i uživala sve one prostrane privilegije, koje je dobila, kad je bila obnovljena (1557.), i t. d. (str. 56.) »Pa i poslije ukinuća Pećske patrijaršije, turska državna uprava ukazivala je svu zaštitu i moralnu potporu srpskoj crkvi i hijerarhiji, i kad god je mogla, stavljala se u odbranu hrišćanske vjere. Budući je, pored svega ovoga, Rusija počevši od cara Petra (1689.—1725.) iz političkih motiva dizala srpsko pleme na bunu proti Tur-ske »u ime vjere«, onda je mašem pravoslavnom svijetu nastalo najgore doba. Intervencija je Rusije izazvala pojmljivo ogorčenje... i žalosno uređovanje državnih turskih organa.

Uzroci poturčivanja (a to je V. poglavje ove knjige) dvojaki su: opći i posebni. U opće uzroke g. dr. Hadži Vasiljević ubraja: 1. vjeru i sekte (2 crkve i bogumilstvo; 2. marodnu pocijepanost (neki su uz Madžare, a neki uz Turke); 3. osvojenjem Bosne i Hercegovine. 1463., iz-gubljena je nadba u oslobođenje: 4. pojava Islama i prelaz na tu vjeru donosi konvertitima privilegije, jer dva ro-dena brata ne stoje u očima državnih organa na ravnoj podlozi. Koji je primio Islam, sačuvao je svoj imetak, dočim onaj drugi nije. U opće uzroke poturčivanja spada još: raskos i sjaj u nošnji, u kućnom gospodarsvu i na-stupu, za tim prodiranje Arnauta na pusto područje Južne Srbije, time su naši ljudi, da bi se spasili od tih doselje-nika, morali primiti drugu vjeru, a i druge bi na taj korak nagovarali. Gdje je bilo nasilnog turčenja, to je bilo samo posedince, fzuzev »janjičare«, nu bilo je i pojedi-načenog dragovoljnog turčenja, osobito kod ženskog svijeta. Na poslije turčenje je nešto doprinijelo i ukinuće Pećske patrijaršije 1766., jer grčka hierarkija nije zadovoljavala Srbe, pa narod nije godinama i decenijama vi-dio svoga sveštenika, niti je kćecu krstio. Ostali su uzroci maleni.

Uzroci dragovoljnog turčenja jesu: ženidba musli-mana sa inovjerkom, junaštvo, sjaj u Turaka. Bilo je turčenja i »za inad«, pa zbog oružja, zbog hatora komšije, majstora ili prijatelja, i papin poslanik Stjepan Gaspari, putujući Južnom Srbijom 1671. piše: da se ču-dom čudi, za kako se sitne stvari katolički svećenici i njihova pastva turče.

¹⁾ Izuzevši kupljenje djece za »janjičare.«

Fakat je, da su se türčili najprije ljudi pa žene i djeca. Drogdalo iše, da se u jednoj zadruzi jedan brat poturčio, a drugi nije, pa se u istoj kući djeca jednog poturčete, a drugega krste, a svj u kući jedu za jednog brata sunete, a drugoga krste. Bilo je i okultnih (tajnom sofrom i iz jednog sahara). Bilo je i okultnih (tajnom prelaza, kao i napoličara). Djeca se ovakvog čovjeka zvala islamiskim imenom izvan kuće, a u kući kršćanskim. Ovakove Arnapdi zovat »sljarmani«.

Vrijeme poturečivanja: o.đ. dolaska Turaka na Balkan pa do skora. Nu najviše se poturečivalo prije neko

200 godina, kada su se Srbi u mašama selili u Ugarsku, a na njihova sešta pročirali Arnapdi.

Ko od gg. čitalaca uz ovaj prikaz pročita kratku studiju g. Jusuf-Zija-a Smajlagića, advokata u Skoplju, stampanu u 16. broju »Gajreta« i još kraći odgovor na tu studiju g. Omere Ibrovića u 18. broju istog lista o kulturnem stanju naših muslimana na jugu, taj može stvoriti prilično tačan sud o teži našoj braći po kriji, jer ziku i vjeri.

Tajnečniob Trasnik

Novi uprava Gajretova konviktata u Tuzli.

Dana 6. februara o. g. razriješen je dužnosti upravnika Gajretova konviktata u Tuzli g. Abdülah Hulusija, a na njegovo mjesto postavljeni su za upravne konviktata gospoda profesori tuzlanske gimnazije Radovan Jovanović i Julijan Kovaljski.

Koncert Gajretovih pitomeca i pitomica u Beogradu.

Na inicijativu i poziv Beogradskog Gajreta Osman Dikić Gajretovi pitomeci iz Sarajeva i Mostara održaće koncerte u Beogradu krajem mjeseca aprila o. g. U tu svrhu su otpočele već ranije pripreme za ovaj koncert, za koji u prestonici vlada već sada veliko interesovanje.

Ovo je prijat daju muslimani i muslimanke daju koncerte u našoj prestonici. Zbog toga će ovi istupi Gajretove omladine imati i veliki nacionalni značaj.

Gajretova zabava u Rogatici.

Vrijedni pododbor Gajreta u Rogatici priredio je Gajretovu zabavu u nedjelju, 1. marta o. g. sa šaljivim komadima. Pod sfarsćem od Nušića i »Ko je provodadžija« od Marka Milinovića. Pored toga na zabavi je priredena nagrada ljetopice, tombola i šaljiva pošta.

Zabava je bila odlično posjećena kako nije ni jedna zabava u Rogatici. Uspjeli je bio kako moralni tako i materijalni odlikovan.

Pododbor smatra za dužnost, da se najljepše zahvali svima prilagačima dobrotoljih priloga, kao i svima onima, koji nas u pripremama petpomočio i dodoše na ovu Gajretovu zabavu.

Gajretova zabava u Bihaću.

Pododbor Gajreta u Bihaću priredio je prošlog mjeseca Gajretovu zabavu, koja je imala vrlo lijep uspjeh. Čisti prihod ove zabave iznosi oko 4000 dinara.

Novi pododbor Gajreta u Konjicu.

Ovih dana sazvana je izvanredna skupština članova Gajreta u Konjicu, na kojoj je izabran novi pododbor i to: predsjednik Mehmed ef. Hadžić; tajnik: Avdi ef. Sofo; blagajnik: Ali ef. Sokolović; odbornici bez funkcije: Šerif Mušanović, Salih Sokolović, Mustafa H. Husejnović.

Novoizabrani pododbor proširuje rad za Gajretovu ideju, te će o ramazanskom bajramu prirediti veliku Gajretovu zabavu, za koju će otpočeti pripreme za koji dan. Da će pododbor imati u svome radu i stvarnog uspjeha najbolja su garantija ljudi, koji su izabrani u pododbor i koji su ranije dokazali da umiju i žele raditi za naš mil Gajret.

Bilo sretno!

Pričazi za Gajret u Gacku.

Na svadbi Mahmata Čampare, sina Arifagina, trgovca iz Gacka, sakupljeno je Din. 227.— dobrotoljnih priloga za Gajret, koje darovao po Din. 20.—: g. Hrustanaga Bijedić, Suljaga Talović i Ademaga Šaković; po Din. 10.—: Alija Agović, Derviš Pošković, Mehmed Šaković, Ahmet Džubur, Hamidaga Kurtović, Ahmet Tanović, Hamid Čampara, Ahmet Arslanagić, Mehmed Duraković, Hamid Fazlagić, Murat Kurtović, Emin Čampara, Adem Pošković, Arij Pošković, Jusuf Fazlagić, Arij Čampara; po Din. 4.—: Mehmed Kurtović; po Din. 3.—: Rašid Dilberović.

Darovateljima najljepša hvala, a mladencima neka je srećan i dug život!

Gajretova zabava u Jajcu.

U subotu, 7. marta o. g. održao je Gajretov pododbor u Jajcu Gajretovu veliku svečanu zabavu sa biranim programom, uz sudjelovanje glazbe Debrotvornog vatrogasnog društva u Jajcu. Na zabavi je davan i pozorišni komad »Hadži Loja« od Branislava Nušića. Trećina čistog prihoda ove zabave namijenjena je za podizanje spomenika u Jajcu blaženopodijesnom Kralju Petru Velikom Oslobođeniku.

Novi povjerenik Gajreta u Travniku.

Dosadašnji povjerenik Gajreta u Travniku g. Hidajet Kučinović, sudac, razriješen je dužnosti, a na njegovo mjesto imenovan je g. Ahmet Škoro, šef policije u Travniku.

Vjeruj!

Tajnik Gajretova pododbara u Modriču g. Muradije Beg Ganibegović vjerio se 28. februara o. g. sa gdicom Zejom Hadžiselimović iz Mostara.

Naše srdačne čestitke!